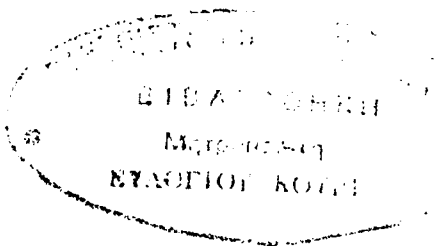

Αριθ. εστ. 143321

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ

Ο Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΝ ΑΘΩ
Ο ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ
ΤΑ
ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

1930

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΥΠ. Θ. & Ι. ΑΚΟΥΑΡΟΝΗ
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 39

Σύμπας ὁ Ἀγιορειτικὸς κόσμος ἐχαιρέτισε μετ' ἀκρατίτου ἐνθουσιασμοῦ τὸν Ἑλληνα πρωθυπουργὸν κ. *Βενιζέλον*. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησις ἦτο μεγάλη. Τοῦτο δὲ συνέβη ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχωρήσεως, διότι καὶ οἱ μοναχοὶ ὡς μέλη τῆς μεγάλης πατρίδος ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὰς πολιτικὰς τῶν ἀντιλήψεις. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πρώτου Ἑλληνοῦ, ὡς ἀνωτάτου ἄρχοντος πατοῦντος τὴν ἰσθμὸν αὐτῶν γῆν, ἠνώδησαν οἱ μοναχοί, ὡς ἐνοῦνται πάλιν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς γλυκυτάτης πατρίδος, καὶ πρὸς στιγμὴν ἐλησιμόνησαν ἑαυτούς, ἐγεφύρωσαν τὸ χάσμα, ἵνα συνδέσῃσι 500 ἐτῶν διάστημα, τὸ νέον Ἑλληνικὸν κράτος μετὰ τῆς ἐνδόξου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. *Ὑπεδέξαντο αὐτόν, ὡσεὶ θὰ ὑπεδέχοντο τὸν διάδοχον τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων*. Ἡ ὅλη διακόσμησις, οἱ τίπητες, τὰ λάβαρα, τὰ ἱερά ἄσηματα, αἱ χρυσοποικίλοι Βυζαντιναὶ στολαὶ τῶν προηγουμένων ἱερομονάχων καὶ διακόνων, ὧν πρῶσιτατο ὁ ἀρχιερεὺς φέρων βαρῦτιμον χρυσοῦν στολήν, τὸ πᾶν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ μονὴν τοῦ Βατοπεδίου εἶχεν ἔμιν τελείαν Βυζαντινὴν, ἣν ἐξήγγελλον αἱ ἐστροφόμενοι καὶ διεσχορπισμένοι

δικέφαλοι ἀετοί. Λιὰ τοῦτο ἐν μέσῳ τῆς ἱεράς καὶ μεγαλειώδους ἐρείνης πομπῆς βαδίζων ὑπὸ δαφνοιλόκους ἀψίδας καὶ πατῶν τὰ εὐώδη φύλλα τοῦ ἱεροῦ φυτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ εὐτυχὴς πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος *ἐσυμβόλιζε τὴν ἀθανάσιαν τῆς Ἑλλ. φυλῆς*. Ἐνῶς δὲ εἰς τὸν αἰθέρα ἀντήχουν αἱ ἠδύμολοι φωναὶ τῶν ψαλτῶν καὶ ὁ ἄρμος ἰκὸς ἤχος τῶν κωδῶνων, ὠδηγήθη κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον, εἰς ὃν ὅμως ἠρνήθη νὰ ἀνέλθῃ, ὅπου δηλ. ἀνήρχοντο οἱ Βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου, ὁ δημοκράτης τῆς νέας Ἑλλάδος. Καὶ ὅτως ἐστέρησε τοὺς Ἁγιορείτας τῆς εὐκαιρίας, ἵνα μνησθῶσιν ἡμερῶν ἀρχαίων, παρωχημένης δόξης καὶ μεγαλείου ἐθνικοῦ. Ἐγράφη ὅτι ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ ἐσκόπων οἱ πατέρες νὰ περιβάλωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοκρατορικὴν στολήν, (τὴν Λαλματικὴν) *Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ*. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, διότι ὁ σάκκος οὗτος ἤδη χρησιμοποιεῖται ὡς ἀρχιερατικὸς, ἀλλὰ πῖντως διανοούμεθα νὰ θέσωμεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ στέμμα τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἐλευθεροτοῦ τῆς Κρήτης, καὶ πιστεύω ὅτι ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως δὲν θὰ ἀπεποιεῖτο τὴν τιμὴν ταύτην, καὶ δὲν θὰ ἠρνεῖτο εἰς ἡμᾶς τὴν τοιαύτην εὐχαρίστησιν, οἷτινες *θεωροῦμεν τὸ νέον Ἑλληνικὸν κράτος ὡς συνέχειαν τοῦ Βυζαντινοῦ* δὲν ἀπεμπολοῦμεν τὰ πρωτοτόκια οὔτε εἰς τοὺς παρόντας οὔτε εἰς τοὺς μέλλοντας μνηστῆρας τοῦ περικλεοῦς θρόνου τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων.¹

Τὸ γεγονός τῆς ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐπισκέψεως τοῦ Ἄθω δὲν εἶναι δυνατόν, εἰ μὴ νὰ ἐκτιμηθῇ ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν μεγάλως, θὰ ἀποτελέσῃ δὲ ἱστορικὸν σταθμὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ἅπερ, ὡς πεποίθαμεν, θὰ ἔχη.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας οἱ Ἕλληνες πολιτικοὶ ἐπροφασίζαντο, τὴν ξένην κυριαρχίαν φοβούμενοι μίπως δημιουργήσῃσι πράγματα

¹ Ὁ μὲν *Gelzer* ἐν τέλει τῆς Βυζ. ἱστορίας τῆς περιληφθείσης ἐν τῇ γνωστῇ ἔργῳ τοῦ *Krumbacher* ἀπεφάνθη ὅτι διαδόχοι τῶν Βυζ. αὐτοκρατορῶν εἶναι οἱ τῆς Ρωσσίας, ἐσχάτως δὲ ὁ πολὺς *Jorgu* ἐξ ἀφορητῆς τῆς στέψεως τοῦ *Καρβέλου* τῆς Ρουμανίας ἠθέλησε τὸ τοιοῦτον ν' ἀναφέρῃ εἰς τοὺς Ρομηάγους βασιλεῖς, ὧν αἱ φωτογραφίαι παρήλασαν διὰ τοῦ τύπου ἐν Βυζ. στολῇ.

εἰς βᾶρος τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν, ὅπερ ὅμως δὲν συνέβαινε διὰ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνικοτήτων. Καὶ φέρω ὡς παράδειγμα ἓν ἐκ τῶν μικροτέρων τότε κρατῶν, τὴν Σερβίαν, ἣς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπεσκέψατο τὸν Ἄθω, καὶ ὁ μακ. Πέτρος τῷ 1910. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἤδη κατοχῆς ἐκπνέει εἰκοσαετία ὅλη, καθ' ἣν ἡ γωνία αὕτη σχεδὸν *ἐλησμονήθη τελείως*. Καὶ οἱ πατέρες εἶχον ἓν πικρὸν παράπονον, ὅτι ἡ πολιτεία ἀδικεῖ ἡμῶς, διότι δὲν μᾶς γνωρίζει, *καταδικάζεται ὁ τόπος οὗτος ἀναπολόγητος*, καὶ οὕτω σβέννυται μία ἔνδοξος ἱστορία. Πρόδρομος καὶ ἄγγελος ἀγαθὸς ὑπῆρξεν ἐφέτος ἡ ἐνταῦθα ἄφιξις τοῦ ἐθνικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν γενναῖον ἀρχηγὸν κ. *Γ. Δεμέστιχαν* μετὰ τοῦ ἀξιοτίμου ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν κ. *Λημ. Μπότσαρη*, ὅστις τοσοῦτον διὰ τῶν ὠραίων καὶ σοφῶν λόγων κατεγοίτησε τοὺς ἄγιορείτας. Ὑπεσχέθη ὅτι θὰ πείσῃ τὸν κ. Πρόεδρον νὰ μᾶς ἐπισκεφθῆ, καὶ ὁ λόγος ἐγένετο ἔργον. Ἦτο *ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη* νὰ ἐπικοινωνήσῃ ὁ Ἱερὸς ἡμῶν τόπος μετὰ τοῦ κ. *Βενξέλου*, ὅστις νῦν διέπει τὰς τύχας τοῦ ἔθνους, καὶ εὐτυχῶς ἐπεκινώνησε μετὰ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως, διότι συνώδευον αὐτὸν σχεδὸν τὸ ἡμῶν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, γραμματεῖς ὑπουργείων, βουλευταὶ καὶ δεκάς δημοσιογράφων, ὡς καὶ ἄλλων ἐπισημοτήτων. Τὸ ἅγιον Ὄρος ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς διέρχεται *περίοδον μεταβατικὴν καὶ ἀνασυντάξεως*, ἣτις ἐξεδηλώθη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Καταστατικοῦ χάρτου καὶ οὗ ἡ ἐφαρμογὴ δὲν εἶναι πάντως εὐκόλος ἐν χώρῳ, ἔνθα ἡ διοίκησις καὶ ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ἐγένετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπ' ἀγράφοις. Ἐντεῦθεν ἐδημιουργήθησαν ζητήματα οὐ μόνον ἐσωτερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῆς φύσεως. Ἐξ ἄλλου ἐν ταῖς σπουδαιότεραις διατάξεσιν ὁ χάρτης μένει εἰσέτι ἀνεφάρμοστος, οὕτω λυθέντος τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος. Τὸ δὲ σπουδαιότερον ἀπὸ ἐπταετίας ἀρξάμενον μένει εἰπέτι ἄλυτον τὸ Μετοχιακὸν ζήτημα, ὅπερ στοιχίζει αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἁγίου Ὄρους, διότι ἀπαλλοτριωθέντων τῶν μετοχίων διὰ τῆς ὀφειστοποιήσεως τῆς περιουσίας τῶν Μονῶν, φαινομενικῶς ἢ καὶ προ-

σκαίρως ἐξασφαλίζονται αὐταί, κατ' οὐσίαν τὸ τοιοῦτον θὰ ἐξη-
 μαινε τὴν διάλυσιν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνθιστάμεθα, πρωτοστα-
 τούσης τῆς ἱερᾶς μου Μετανοίας, κατὰ τῆς τοιαύτης λύσεως. Εὐτυ-
 χῶς ἡ προσωπικῆ ἐπέμβασις τοῦ σ:βαστοῦ προέδρου τῆς Κυβερ-
 νήσεως μὲ ἀπαλλάσσει, ὡς φαίνεται, τοῦ κινδύνου τῆς ἀπαλ-
 λωτριώσεως, τιθεμένων τῶν μετοχίων εἰς διηνεκὴ μίσθωσιν χάριν
 τῶν προσφύγων εἰς περίοδον 99 ἐτῶν. Πλὴν τούτων ἄλλα ζητή-
 ματα θίγοντα αὐτὸ τὸ πολίτευμα τοῦ Ἄθω καὶ τὸ θρησκευτικὸν κα-
 θεστῶς εἶχον ἀνάγκην τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως τοῦ κ. πρωθυπουρ-
 γοῦ ὅσα καὶ ἂν ἐλέγομεν, ὅσα καὶ ἂν ἐγράφομεν εἰς Ἀθήνας, ἥτο
 ἀδύνατον νὰ συνεννοηθῶμεν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῆ τις τὰ
 τοῦ ἀγίου Ὄρους, ἐὰν δὲν εὐρίσκεται ἐνταῦθα in medias res.
 Λιὰ τοῦτο κατὰ θεῖαν ὄντως ἔμπνευσιν συνετελέσθη τὸ μέγα ὄντως
 γεγονός τῆς ἐλεύσεως καὶ παρουσίας ἐν μέσῳ τοῦ περιβάλλοντος
 τούτου τοῦ **Ἐλευθερίου Βενιζέλου**, νὰ ἐνδιατρίψῃ ἔστω καὶ ἐπὶ
 μίαν ἡμέραν ἐν μέσῳ τοῦ ξενοτρόπου τούτου κόσμου, νὰ ἀντιλη-
 φθῆ τὸν ἰδιόρρυθμον αὐτοῦ ὄργανισμόν, τὴν μοναδικὴν ἀποστολήν,
 νὰ αἰσθανθῆ τὸν πόνον ἡμῶν, τοὺς πόθους, νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἰ-
 δανικὰ τοῦ μοναχοῦ, νὰ καταμάθῃ ποῦ ἔγκειται ἡ ἀκατίαντος αὐ-
 τοῦ ἰσχὺς, δι' ἧς ἐπὶ χίλια ἔτη ἡ μοναχικὴ αὐτὴ πολιτεία ἐσταδιο-
 δρόμησεν οὐριοδρομοῦσα παρὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις. Ἦτο ἀ-
 νάγκη ἐπομένως ὡς ἐπὶ κινηματογραφικῆς ταινίας ταῦτα πάντα
 νὰ διέλθωσι ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν τῶν ὀμμάτων τοῦ πανισχύρου τῆς
 Ἑλλάδος πρωθυπουργοῦ, παρ' ᾧ ἀπόκειται μετὰ θεὸν ἡ λύσις τῶν
 καθ' ἡμῶς σοβαρωτάτων ζητημάτων, καὶ ὅστις μέλλει νὰ δώσῃ
**τὴν σπουδαίαν ὠδήσιν εἰς τὴν ἀγαγέννησιν καὶ τὸ μεγαλεῖον
 τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν τόπου.**

Τὴν ἐπιτακτικὴν ταύτην φωνὴν τῆς συνειδήσεως ἠσθάνθη
 ὡς εἰκὸς πῶς ἀγιοσείτης καὶ πρὸ πάντων ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς Μετα-
 νοίας μου, ἡ τῶν ἄλλων πασῶν πρωτανεύουσα καὶ προσεξάρχουσα,
 καὶ εἰς ἣν ἔλαχεν ἡ τιμὴ κατὰ τὸ ἀρχικὸν πρόγραμμα νὰ ὀρισθῆ
 ὡς πρῶτος σταθμὸς τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος. Εἰς τὴν Μεγίστην δὲ
 Λαύραν ἀπέβλεψαν πάντες, καὶ διὰ τοῦτο ἐθεώρησα βαρεῖαν, ὅσον

καὶ τιμητικὴν τὴν ἀνατεθεισὴν μοι ὑπ' αὐτῆς ἐντολὴν νὰ προσφωνήσω πρῶτος τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἐπίσημον προσκυνητὴν. Καίτοι δὲ ὁ χρόνος τῆς προπαρασκευῆς ὑπῆρξε βραχύς, βραχυτάτος, ἐν τούτοις καὶ οὗτος ὀλόκληρος δέν μοι παρεχωρήθη, διότι, ἐνώ δὲν εἶχον παρέλθει εἰ μὴ δύο ὥραι, τηλεγράφημα ἀναγγέλλει, ὅτι ἔνεκεν τρικυμίας τὸ ἀτιμόπλοιον θὰ πρᾶσῃγγιζεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπέδιου μόνον. Ἐνετάλην τότε ὑπὸ τῆς μονῆς νὰ μεταβῶ εἰς Βατοπέδιον, ἔνθα ἀφικόμην μετὰ Ἰωσφορὸν τραχεῖαν καὶ δυσπόριστον πορείαν περὶ τὸ μεσονύκτιον, πρὸ τῆς πρωίας δηλ. καθ' ἣν θὰ ἐξῆρχετο ὁ πρωθυπουργὸς ἐκεῖ.

Ὁ καιρὸς ὅμως εὐχαιρὸς τῶν πατέρων ἐβελτιώθη καὶ ὅταν τὸ πλοῖον περιέπλεε τὸν Ἄιθω «ἦν εὐδία καὶ γαλήνη». Αὐτὸ καὶ οἱ Λαυριῶται πυρετεδῶς ἐκινουῦντο πρὸς ὑποδοχὴν. Μόλις ὁ «Κανάρης» ἐνεφανίσθη παρακίμπτων τὸ Ἀκράθως, ἡ λέμβος τῆς μονῆς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν φέρουσα πρεσβείαν ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ προϊσταμένου *Μελετιου τοῦ γέροντος Τρύφωνος καὶ τοῦ Κρητὸς Κοσμᾶ*, ἵνα παρακαλέσωσι τὸν κ. πρωθυπουργὸν νὰ ἀγκυροβολήσῃ. Ἴδού τὸ Ἐλεύθερον Βῆμα τῆς 6 Μαΐου πῶς ἀναφέρει τὸ γεγονός τοῦτο:

Ο Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ

Εἰς τὴν μονὴν Λαύρας τὸ πλοῖον ἐστάθμευσε καὶ παρέλαβε τὸ ἡγουμενοσυμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐχαιρέτισε τὸν *Βενιζέλον* καὶ τὸν παρεκίλευσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μονὴν συγκεντροῦσαν ὀλόκληρον τὴν Βυζ. ἱστορίαν. Ὁ κ. *Βενιζέλος* ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι μετεβλήθη τὸ πρόγραμμα του, ὑπεσχέθη ὅμως, ὁπότεν δυνηθῇ βραδύτερον, *νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Λαύραν καὶ νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ ἄγιον Ὅρος 3 - 4 ἑβδομάδας*. Τὴν ἄφιξιν τοῦ Κανάρη εἰς Λαύραν ἐχαιρέτισαν οἱ μοναχοὶ διὰ πυροβολισμῶν καὶ κανονιοβολισμῶν (παλαιὰ τοῦ 21 κανόνια), ἤψωσαν μεγάλας σημαίας καὶ ἐκκρούουσι τὰ σήμαντρα καὶ τοὺς κώδωνας».

Ἐν τούτοις ὁ ἄγιος θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ πολιούχου τοῦ Ἄιθωνος πατρὸς ἡμῶν *Ἀθανασίου*, τοῦ ἀεὶ ἐν τοιαύταις περιστά-

σει θανατουρογούντος, ἐβοήθησεν καὶ εὐρέθη ἢ τε κατ'ἀλληλος ὄρα καὶ ὁ ἀρμόζων τόπος, καὶ ὁ περιπετειώδης λόγος μου ἐν τέλει ἐξεφωνήθη. Ὑπέκων δὲ ἤδη εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῶν τῆδε πατέρων προβαίω εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, καθύσον εἰς τὰς ἐφημερίδας ἡρνήθην νὰ δώσω αὐτὸν πρὸς δημοσίευσιν, αἵτινες μνημονεύουσιν ἀπλῶς αὐτοῦ ὡς **λόγου Ιστορικοῦ**, ἢ καὶ περικοπὰς ἢ συντόμους περιλήψεις ἐσημείωσαν. Καὶ τὰ μὲν τῆς μεγαλειώδους ἐκείνης ὑποδοχῆς στερεοτύπως διεβίβασαν τηλεγραφικῶς ὡς συντομώτατα οἱ ἀνταποκριταί, καὶ πάντες ἀνέγνωσαν εἰς τε τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης τὰς ἐφημερίδας. Ταχυδρομικὴν ἀνταπόκρισιν ὡς οἶόν τε ἔκτενεστέραν ἐδημοσίευσεν ἡ Ἀθηναϊκὴ Πρωΐα τῆς 8 Μαΐου, ἐξ ἧς παραλαμβάνω ἐνταῦθα τὰ σπουδαιότερα, ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκφωνηθέντα λόγον καὶ ἵνα ἴδωσιν οἱ πατέρες πῶς κρίνονται ὑπὸ τοῦ κόσμου τὰ καθ' ἡμᾶς. Ὀφείλω δὲ νὰ παρατηρήσω, ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἀποδιδόμενοι τίτλοι καὶ τὰ ἀξιώματα δὲν ἀνταποκρίνονται πάντοτε πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΩΙΑΣ

«Πρὶν εἰσπλεύσωμεν εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Βατοπεδίου, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν φαίνονται τὰ εἰρήπια τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας ποῦ δὲν ἀνεπληρώθη πλέον ὡς Σχολὴ Θεολογίας. **[εὐρυκόμεθα] εἰς τὴν «Πύλην αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ» ὡς ἀπεκλήθη τὸ ἅγιον Ὄρος.** Καὶ εὐθὺς ἀμέσως τὸ Βατοπέδι μᾶς ὑποδέχεται μὲ ὅλα τὰ σήμαντρά του καὶ μὲ τὴν παρῶταξιν εἰς μακρὰν γραμμὴν τῶν μύρων ῥύσων του εἰς ὅλην τὴν παραλίαν. Πρῶτος καὶ τελευταῖος σταθμὸς τῆς πρωθυπουργικῆς ἐπισκέψεως εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος τὸ Βατοπέδι **συγκεντρώνει αὐτὴν τὴν σιγμὴν δλην τὴν Ἀγιορειτικὴν ἐπίδειξιν καὶ προετοιμασίαν.** Φαίνεται ὅτι ἔγινε **τρανταχτὴ** καλογερικὴ συζήτησις εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνταξιν τῶν Καρυῶν περὶ τοῦ προγράμματος τῆς δεξιώσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἀρχίσῃ τὸ προσκύνημά του ἀπὸ τῆς Λαύρας καὶ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ Βατοπέδι. Ἡ κακοκαιρία, τὴν ὁποίαν ἀπηυχήθη-

σαν ἀσφαλῶς εἰς τὰς προσιναγίς των οἱ *Λαυριῶναι μοναχοί*, χω-
 ρίς γὰ εἰσακουσθῶν, τοὺς ἐστέφησε τῆς τιμῆς τοῦ ἐπερήμεναι,
 ἀλλὰ *τὴν διεξεδίκησαν καὶ τὴν ἀνέλαβον ἐνὶς αὐτοῦ τοῦ Βατο-
 πεδίου*, ὀλίγον ἀργότερα, χάρις εἰς τὴν ἠητορικότητα τοῦ προη-
 γουμένου των *Εὐλογίου*, ὁ ὁποῖος *προσεφώνησε τὸν πρόεδρον*
τῆς Κυβερνήσεως ὡσάν γὰ τὸν ὑπεδέχετο εἰς τὴν Ἁγίαν Λαύραν.
 Ὁ λόγος οὗτος ἦτο ἴσως ὁ *καλύτερον διηγησόμενος* ἀπὸ ὅλων τοῦς
 ἄλλοις Βυζαντινοειδεῖς διηγησίμβους τῶν ἁγίων Πατέρων. Οἱ λό-
 γοι αὐτοὶ ἤρχισαν εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀποβίβθραν ὥραν 7,30 πρωΐνῃ,
 καὶ ἐσυνεχίσθησαν μέχρι τοῦ γεύματος, δηλ. τὴν δευτέραν μετα-
 μεσημβρινήν. Εἶναι περὶ τὸν γὰ τοὺς ἐπαναλάβη τις, ἀφοῦ ὅλοι
 περιεκλείσθησαν αὐστηρότητα μέσα εἰς τὸ ἴδιον πλαίσιον τῆς ἐκ-
 φράσεως τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἐνθουσιαστικῶν ἐπιφωνημάτων. Βε-
 ββαίως τὸ *γεγονὸς τῆς ἐπισκέψεως ἐνὸς πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλ-
 λάδος εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος διὰ πρώτην φοράν εἶναι σημαντικώ-
 τατον διὰ τὸν Ἀθωνίειον κόσμον τῶν μοναχῶν. Εἶδον εἰς τὴν*
ἐπίσκεψιν αὐτὴν τὴν συμπαύθειαν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς
*φύλακας τῶν ἱερῶν παραδόσεων καὶ τῶν πλουτιμωτέρων κειμη-
 λείων τῆς θρησκευτικῆς μας ἱστορίας* Καὶ ἐξεδήλωσαν τὴν ἱκα-
 νοποίησιν των μὲ πολλοὺς λόγους.

Λιὰ γὰ φθάσῃ ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἔως ἐκεῖ (εἰς τὸν ναὸν)
 εἶχε στρωθῆ ἕνας *τάπης 300 καὶ πλέον μέτροι*, μονοκόμμιαι
 στενὴ λωρὶς ὑφασμένη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ φέρουσα ἐναλλάξ τὸν
 δικέφαλον ἀετὸν, τὸ αὐτοκρατορικὸν Βυζαντινὸν στέμμα καὶ τὰ
 ψηφία I. M. B (Ἰερὰ μονὴ Βατοπεδίου). Ὁ *τάπης οὗτος κατε-
 σευάσθη διὰ τὴν ἄλλοις ἀναμενομένην ἐπίσκεψιν τοῦ ἀειμνή-
 στου βασιλέως Κωνσταντίνου*. Σήμερον εἶναι ἡ πρώτη φορὰ τοῦ
 ἐχρησιμοποιεῖται. Εἰς ὅλον τὸ μῆκος τῆς ἀνηφορικῆς διαδρομῆς, ἐ-
 πάνω εἰς τὸ λιθόστρωτον εἶχον σπαρῆ ἄφθονα φύλλα χλωρῆς δί-
 φνης, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ ἀρωμά των προσέδιδον περισσοτέραν μυστα-
 γογίαν, εἰς τὴν πομπὴν τῆς ὁποίας ἤγοντο οἱ *φουστανελλοφόροι*
σερδάρηδες τῆς Ἱ. Κοινοῦτος. Πρὸ τῆς μεγάλης Χαλκῆς Πύλης
 τῆς μονῆς ἀνέμενεν ὁ τέως Μητροπολίτης *Μοσχονησιῶν Φώτιος*

περιβεβλημένοι τὰ ἱερά ἄμφυιά του καὶ τὴν μήτραν, καὶ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸν κλῆρον μὲ τὰς χρυσοποικίλους στολάς. Ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἠσπιάσθη τὸν σταυρὸν καὶ ἡ πομπὴ ἐπροχώρησε μὲ χρι τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ τοῦ προσεφέρθη ὁ θρόνος . . . ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη. Ἡ δοξολογία ὑπῆρξε βραχυτάτη, ἀλλὰ αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ ψαλμοῦδιαι ἐν μέσῳ κειμηλίων, εἰς παρόμοιον περιβάλλον, ἀπὸ τόσον καλλικελάδους ψάλτας, εἶχε κατὶ τὸ ἀληθῶς μυσταγωγικόν. Λυστυχῶς ὅμως ἐτετρατίσθη μὲ βίαν διὰ τὴν ὁμιλήσῃ πάλιν ἄλλος ἀγιορείτης. Εἶπεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τῆς 29 Μαΐου 1453 πρώτην φορὰν ὁ Ἄθως αἰσιθάνεται τόσῃν εὐτυχίαν. Καὶ ἐξηκολούθησεν εἰς τὸν ἴδιον πάντοτε τόνον. Ὁ κ. πρωθυπουργὸς εὐτυχῶς δὲν ἔδιδε συνέχειαν εἰς τὰς ὑπερβολικότητας αὐτὰς τῶν μοναχῶν, ἀπαντοῦσε μὲ ὀλίγας λέξεις καὶ εἶπεν ὅτι θὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἐπανέλθῃ, διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ὅλας τὰς μονὰς, ὅταν δὲν θὰ εἶναι πλέον εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ θὰ ἔχη ὅλον τὸν καιρὸν τοῦ ἐλεύθερον. *Οἱ μοναχοὶ δὲν ἐφάνησαν ἐξαιρετικὰ ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν δῆλωσιν, καὶ εἶναι ἀμφίβολον ἂν ἐπιφυλάσσουν εἰς τοὺς τέως πρωθυπουργοὺς τοὺς ἰδίους διηθηράμβους μὲ αὐτούς, ποῦ ἀπαγγέλλουν κάθε δύο λεπτά τῆς ὥρας εἰς αὐτὴν τὴν ὑποδοχὴν.*

Μετὰ τὴν ὀλιγόλεπτον δοξολογίαν καὶ τοὺς λόγους πάλιν εἰς τὸ ἀρχονταλίκιον, τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν ὑποδοχῶν, προσεφέρθη λουκοῦμι καὶ νερὸν καὶ νέοι λόγοι. Ἐδῶ *ἔλαβ: πλέον τὴν σκιρὰν ὁ προηγούμενος τῆς Μεγίστης Λαύρας, ὁ ὁποῖος ἂν ἠνέχθη τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πρωθυπουργικοῦ δορομολογίου, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν ἀφανισμὸν ἐνὸς λόγου εἰκοσασελίδου, τὸν ὁποῖον εἶχε συντάξει. Ἐναμεν ἓνα μικρὸν πρόλογον εὐθυμότατον, περιέγραψε τὰς περιπετείας του ἀπὸ Λαύρας εἰς Βατοπέδι καὶ τὰ νάκαλιν, μέλρις ὅτου ἐλήφθη ἐπὶ τέλος ὀριστικὴ ἀπόφασις περὶ τοῦ ποῦ θὰ ἀποβιβασθῆ ὁ πρωθυπουργός, καὶ ἐξήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἀπαγγείλῃ τὸν λόγον του, γραφέντα κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸ κελλί, καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ εἰς τὸ σαμάρι. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ποῦ ἀνέφερα καὶ προηγουμένως ὁ διηγηθισμένος μὲ χαρακτηρισμὲνα ἀποσπάσματα.*

«**Φωτίξου, φωτίξου ἢ Νέα Ἱερουσαλήμ**» εἶπεν ὁ ἅγιος Λαύρας, καὶ ἤρχισε τὸν λόγον τοῦ ὡσάν νὰ ὑπεδέχεται, λέγει, τὸν πρωθυπουργὸν εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν. Καὶ τί δὲν εἶπεν ὁ παλαιὸς οὗτος ἐν Ἀθήναις γυμνασιάρχης, σημερινὸς ἠγοούμενος εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος! Ὁμίλησε περὶ τοῦ **χρυσελεφαντίνου Διός**, τοῦ ὁποίου δύο ἀδάμαντες ἐφώτιζον τοὺς πρὸ τοῦ Ἄθω ναυτιλλομένους, ἀνέφερε **τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου**, καὶ ὅτι **Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς** διέταξε νὰ μεταφέρουν πολλοὺς ἐκ τῶν ἐκ Κρήτης θησαυρῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἀπήγγειλε στίχους μὲ ἡμέρας χρόνον καὶ θρόνον, εἶπεν ὅτι **ἡ Συμπολιτεία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἔχει ἐφαρμοσθῆ ἀπὸ 1000 ἐτῶν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος**, ὅτι **ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἐκεῖ προὑπῆρξε καὶ ὑφίσταται**, κατὰ τὸν ἀπόστολον «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐκ ἔνι Ἕλλην οὐκ ἔνι δοῦλος», ἀνέφερε λατινικοὺς ὁρισμοὺς διὰ τὸν Ἄθω (παλαιστραμ βιθόρονη σιανκτόρονη), ἐξήγησε τὸν κ. **Σικελιανὸν** καὶ τὰς Αἰφρικὰς φορτὰς, τονίσας ὅτι οἱ ἄγιοι εἶναι ὅλοι πρὸ πολλοῦ **Σικελιανοί, συνεχίζοντες τὴν ἰερὰν παράδοσιν τοῦ Βυζαντίου εἰς ἐποχὴν ἀκράτου ὕλισμοῦ καὶ παραδόξων ἰδεῶν**. Καὶ μετὰ τὴν τὴν τὴν ἀνῆμικτον εὐφροῦδειαν ἐξήγησεν ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν **θετικὰ ἀνιαιλλάγματα**: Νὰ ἀνασυσταθῆ ἡ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία διὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν. Νὰ συσσωματωθῆ εἰς Σχολὴν Καλῶν τεχνῶν ἢ ἐγκατεσπαριμένη διύθεσις καὶ ἐπίδοσις τῶν μοναχῶν εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ξυλογλυπτικὴν καὶ τὴν χειροτεχνίαν. Νὰ ἰδρωθῆ τυπογραφεῖον διὰ νὰ τυπώνονται αἱ μελέται τῶν χειρογράφων καὶ ἄλλα πολύτιμα βιβλία.

Καὶ ὁ πρωθυπουργὸς ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν τὸν λόγον, ὅπως γνωρίζετε ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματά μου. Εἶπεν ὅτι ὁ **Ἑλληνισμὸς ἀποβλέπει εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος ὡς εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων**, καὶ ἂν ὑπῆρξε μικρὰ ἢ ἐκδήλωσις τῆς ἐκτιμῆσεως καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διαστήμα, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν πρὸ μικροῦ μὲν ἀπελευθέρωσιν, εἰς τοὺς πολέμους, ἐμφυλίους σπαραγμοὺς καὶ καταστροφὴν. **Ὑπεσχέθη εἰσὸδῆμα** ἔ-

ναντι τῶν ἀπαλλοτριώσεων, ὑπεσχέθη τὴν Ἀθωνιάδα Ἀκαδημίαν, τὸ Τυπογραφεῖον καὶ τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν τεχνῶν ἰδίως διὰ τὴν ἀγιογραφίαν καὶ ξυλογλυπτικὴν. Ἐῖμεθα ὑποχρεωμένοι, εἶπε, νὰ διατηρήσωμεν εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος τὸν μοναχικὸν βίον οἷος ἀπὸ αἰῶνων ὑφίσταται. Καὶ ἐδῶ θὰ ἔρχονται ὅσοι θέλουν νὰ καλογεγεύσων, διότι αἱ ἄλλαι μοναὶ σιγὰ σιγὰ θὰ ἐκλείβων (Ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἔχαμε καὶ ὀλίγην πολιτικὴν, εἶπεν ὅσα (ἄλλοτε) εἶπε περὶ ἐθνικιστικῶν μας βλέψεων πρὸς τὴν Τουρκίαν, καὶ μετὰ μικρὴν διακοπὴν παρετέθη μεγαλοπρεπὲς μοναστηριακὸν γεῦμα, ὅπου γεῦ! νέοι λόγοι ἐξεφωνήθησαν . . . Ὁ κ. Βενιζέλος στενοχωρημένος ἀπήντησεν μόνον «εὐχαριστῶ πολὺ» καὶ ἐσώθημεν διαλυθέντες, διὰ νὰ θαυμάσωμεν τὰ κειμήλια τῆς μονῆς Βατοπεδίου.

Ν. Γιοκαρίνης.

(Ἐκ τῆς Πρωΐας τῶν Ἀθηνῶν τῆς 8 Μαΐου)

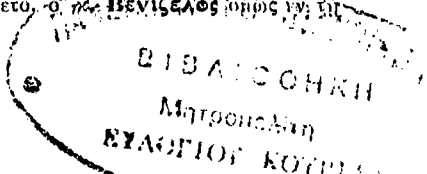
Οἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμενοι λόγοι ἐδημοσιεύθησαν, ἅτε συντομώτατοι, διὰ τῶν ἐφημερίδων, καὶ εἶναι περὶ τὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα, ἵνα μὴ καταστῶ προσκορῆς τοῖς ἀναγνώσταις. Ἡ Ἱ. Κοινοῦτης προσεφώνησε τὸν κ. πρωθυπουργὸν διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς μεγίστης Λαϊκῆς κ. *Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου*,¹ ὅστις τὴν τοῦ ἱεροῦ τόπου ἀνέκφοστον διαδηλῶν χαρὰν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ὑψηλὸν ἐπισκέπτην εἶπε καὶ τάδε: «Ἐἰς τὰ βουνά, τοὺς αἰγιαλοὺς, τοὺς κάμπους, τὰ δάση, τὰς χαράδρας καὶ τὰ σπήλαια τῆς αἰωνίας ταύτης στιλοβάτιβος τῆς ἀμοιμήτου ἡμῶν πίστεως, καὶ τῆς δεδοξαμένης ἡμῶν πατρίδος, θὰ ἀντηχοῦν ἀκατάπαυστοι καὶ ἀκαταπόνητοι δεήσεις καὶ ἱκεσίαι πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα, ὅπως ἐντείνη καὶ κατενοδοῖ.. τὰ διαβήματα τῆς ἡμετέρας εὐσεβειότητος ἐξοχότητος..» Ἡ δὲ τοῦ Βατοπεδίου διὰ τοῦ ἐκ τῶν προϊσταμένων κ. *Ἀνατολλου* ζωηρότερον τὰ αὐτὰ περίπου ἐπανέλαβεν, εἰς τὰς προσφωνήσεις δὲ ταύτας, τυπικὰς ἄλλως, ὁ κ. Βενιζέλος ἀπήντησε λακωνικώτατα.

Ἴδου ὁ ὕπ' ἑμοῦ ἐκφωνήθηεις **λόγος ἱστορικός** ἐν τῷ μεγάλῳ Συνοδικῷ τῆς τοῦ Βατοπεδίου μονῆς ἐνώπιον τῶν ἐπισήμων καὶ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου.

«Φωτίζου φωτίζου ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε· χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου Σιών, οὐ δὲ ἀγνή τέρπου, Θεότα, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου».

Λιὰ τοῦ χαρμοσίνου τούτου καὶ θεσπεσίου ὕμνου, σεβαστὲ κ. Προέδρε τῆς ἑλλ. Κυβερνήσεως, ὑποδέχεται ὑμᾶς σύμπασα ἡ πρεσβυγενὴς **Δαυριωτικὴ ἀδελφότης** καὶ ἐν ψαλμοῖς καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ὠδήγησεν ὑμᾶς ὑπὸ τοῦς θόλους τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ, ὅστις εἶναι ὁ **πρῶτος ἀνεγερθεὶς ἐν Ἄθῳ** δαπάναις τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος **Νικηφόρου τοῦ Φωκά**, καὶ ἐν σμικρῷ ἀναπαριστᾷ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας Σοφίας. **Φωτίζου** ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἡ νέα Ἑλλάς τῷ φωτὶ τῆς ἐλευθερίας λαμπρονομένη, καὶ δὸς δόξαν τῷ θεῷ καὶ τῷ μεγαλοργῷ ἐλευθερωτῇ. **Χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου** ἡ νέα Σιών, ἡ **Ἀθωῖτις Ἀκτὴ**, ἐν κόλποις κατέχουσα νῦν καὶ ἐνθρονιζόμενον ἐπὶ τοῦδε τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπιγομένου θρόνου¹ τὸν γενίσιμον τῆς Ἑλλάδος κυβερνήτην, ἐν ᾧ πραγματοῦνται οἱ πανελλήνιοι πόθοι καὶ ἐλπίδες. Ἐπὶ 500 ἔτη ἄρθρονος ἑκαίετο ὁ λιβανωτὸς καὶ πυκναὶ ἀνήρχοντο εἰς τὰ ὕψη τοῦ τοῦ θυμιάματος καὶ τὸ εὐῶδες ἄρωμα, ὁσμὴ εὐωδίας πνευματικῆς, τὰς ἐκτενεῖς καὶ ἐπιμόνους εὐχὰς καὶ δεήσεις τῶν τῆδε πατέρων συνοδεῦσον μέχρι τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ταῖς ὑψίστοις. Καὶ ἰδοὺ ὁ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων ποιῶν καὶ τὰς ὠδίννας λύων τῶν πεπεδημένων, ἐπεῖδεν ἰλέῳ ὄμματι ἐπὶ τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ταπεινῶν, καὶ ἐξαπέστειλεν ἡμῖν λύτρωσιν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου. Μετὰ μεῖζονος νῦν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἐ-

¹ Εἰδίσταται ἐν ταῖς τοῦ Ἄθῳ μοναῖς, ἴσως ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Βυζ. αὐτοκράτορων τοὺς μεγάλους πολιτικούς ἀνδρας νὰ τοποθετοῦν ἐπὶ τοῦ ἁγιογραφικοῦ θρόνου, ὅπερ καὶ εἰς τοὺς πασσάδες ἐγένετο, ὅπερ **Βενιζέλος** ὁρῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου ἀπεποιήθη νὰ καθίσῃ.

παναλαμβάνει νῦν ὁ γηραιὸς Ἄθως τὰ φαιδρὰ τοῦ 1912 ἐπινίκια, ὅτε ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου συνεκλονίζετο ἐκ τῶν ἰαχῶν τῶν θουράμβων τοῦ νικηφόρου στρατοῦ, καὶ τῶν διθυράμβων τῆς χαρᾶς τὴν «ἡ χαρὰ ἡμῶν ἐστὶ πεπληρωμένη», διότι ἠξιώθημεν νὰ ὑποδεχθῶμεν καὶ περλυθηθῶμεν τὸν πρῶτον πολιτικὸν ἄρχοντα τοῦ θεοσώστου ἑλλ. Κράτους, τὸ πρῶτον πατοῦντα τὸ ἱερόν τοῦτο ἔδαφος. Τὸ βιοῦ ἡμῶν βίβιδισμα κ. Πρόεδρε στερεοῖ καὶ ἐμπεδοῖ τὸ πᾶν, *συσφίγγει ἀρρήκτως τὴν Ἑλληνικὴν ταύτην γῆν ἐπὶ τοῦ συμπλαγοῦς γρανίτου, οἷαν θεωροῦμεν τὴν Ἑλλ. κυριαρχίαν.*

Ἐν ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ καὶ συγκινήσει ὁ ὑπερήφανος Ἄθως δεχόμενος τὸ εὐλαβὲς ἡμῶν προσκύνημα, *τὸ ἀκραιφνέστερον τῆς Ἑλλ. ψυχῆς γνώρισμα*, ἠρέμια κλίνει τὴν κορυφὴν καὶ καταβιβίζει ἐφ' ἡμᾶς τὴν εὐλογίαν τοῦ οὐρανοῦ. Προσμεριδιᾷ ἀκτινοβόλον ὄριπτον βλέμμα πρὸς τὰς νύμφας τοῦ αἰγαίου, καὶ χαιρετίζει τὰς Πιερίδας καὶ Ἑλικωνιάδας μούσας. *Πρὸς τὴν Ἑλλην' ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας καὶ ἐπὶ μείζον ἐκτείνει τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ἵνα περιλάβῃ τὴν πόλιν τῶν ὀνείρων. Ἴδού ποῦ ἀπὸ 500 ἐτῶν τείνουσιν αἱ συνεχεῖς καὶ ἀδιάκοποι τῶν πατέρων εὐχαί!*

Ἡ θεία πρόνοια ἔστησε τὸν Ἄθωνα, ὡς οὐρανομήκη γίγαντα, ἐν μέσῳ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ἵνα οὗτος διὰ τοῦ ἀστραπηβόλου βλέμματος ἠλεκτριῶν αὐτὰς *συγκρατῇ ἀδιασπάστως προσηλωμένας καὶ ἠνωμένας τῇ πίστει τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῇ εὐθανασίᾳ τῆς Ἑλλ. φυλῆς*. Καὶ ὅπως κατὰ τὴν παρῆδοσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἄθωσον Διός, χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος ἱσταμένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω, δύο πελώριοι ἀδιάμαντες, ἐφωτίζον τοὺς ναυτιλλομένους, οὕτως ἐπὶ τῶν βράχων τούτων *προσπενιατα* λευμένοι οἱ μοναχοὶ ὑπῆρξαν διὰ τῶν αἰώνων οἱ χειραγωγοὶ τοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ τὸν ἔρωτα τῆς πατριδος. Δυναίμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ ἐν τούτῳ οἱ ἀγιοσεῖται συνέχισαν τὰς

¹ Ὅταν ἐγράφετο ὁ λόγος, τὴν προτεραίαν τῆς ἀρτίσεως τὸ τηλεγράφημα ἔλεγεν ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος θὰ ἐπιβῇ τοῦ εὐδρόμου «Ἑλλη», ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἔτοιμον τοῦτο, ἐταξείδευσε διὰ τοῦ ἐπιβατικοῦ «Κανάρη»

παραδόσεις τῶν μοναχῶν τοῦ Βυζαντίου. Ἐκεῖνοι οὐ μόνον ἐξε-
 χριστιάνισαν τὰ διάφορα ἔθνη καὶ διέδωκαν μετὰ τοῦ εὐαγγελι-
 κοῦ φωτός τὸν ἑλλ. πολιτισμὸν, ἀλλ' ἐκαλλέργησαν λίαν εὐδοκί-
 μως καὶ τὰς ἐπιστήμας. Κατάπληξιν νῦν ἐμποιεῖ ὁ πλοῦτος τῶν
 γνώσεων καὶ ἡ πνευματι ἡ παραγωγή τῶν μελανειμονούντων τοῦ
 Βυζαντίου. Οἱ δορυφόροι οὗτοι ὅταν ἐπέισθησαν, ὅτι ὁ σπόρος
 τοῦ Ἐδαγγ. κηρύγματος δὲν εἴρισκε πρόσφορον ἔδαφος εἰς τὰς
 ἀγόνους χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ἐστράφησαν πρὸς Λυσμὰς καὶ Βορρῶν,
 καὶ στήσαντες τὰς καλιὰς αὐτῶν ὡς ὑπόπτεροι ἀετοὶ εἰς τὸ ὑπεργειό-
 τατον τοῦτο σημεῖον κατελάμβανον διὰ τῆς πτήσεως τὸ πᾶν. Τό
 ποτε *κατείδωλον καὶ ἱερὸν τῶν Πελασγῶν ὄρος*,¹ ἀπὸ πολλῶν
 ἑκατονταετηρίδων εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ καὶ ὡς καταφύγιον τῶν
 ἀγρίων θηρίων, καὶ ἡ φύσις αὕτη εἶχεν ἐξαγριωθῆ, καὶ ἦτο ὅλως
 ἄβιατον καὶ ἀπρόσιτον τοῖς πολλοῖς. Ἦτο ὅμως τὸ κρησφύγετον
 τῶν πειρατῶν, οὔτινες ἀπὸ τῆς Κιλικίας ὀρημηθέντες εἶχον ἐπεκτα-
 θῆ καθ' ὅλην τὴν Μεσόγειον καὶ καταλαμβάνοντες καὶ αὐτὴν τὴν
 Μεγαλόνησον εἶχον καταστή ὁ τρόμος τῶν πλεόντων. Οἱ μονα-
 χοὶ ἐγκατασταθέντες διὰ συνεχῶν ἀγώνων καὶ πολυετῶν ἐπιχει-
 ρήσεων, καὶ ἐγκαθιδρύσαντες τὴν λατρείαν τοῦ ἐσταυρωμένου ἐπὶ
 τοῦ Ἄθω συνετέλεσαν, ὥστε ἡ παρουσία αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ
 νὰ ἐπενέγκῃ τὴν τελείαν τῆς πειρατείας διύλυσιν. Ὑπῆρξαν κατὰ
 τοῦτο εὐτυχέστεροι τοῦ Ῥωμαίου ὑπάτου *Πομπηίου*.

Ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μονὴ μεθ' ὑπερηφανείας νῦν ὑπενθυμίζει τῇ
 ἡμετέρᾳ ἐξοχότητι, ὅτι ἡ ἡρωοτόκος πατρὶς αὐτῆς, τὴν ἐκ τῶν
 Ἀριάβων ἀπαλλαγὴν αὐτῆς ὀφείλει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν πολι-
 οὔχον τῆς ἡμετέρας Μονῆς, τὸν *δασιον πατέρα Ἀθανάσιον*. Οὗ-
 τος βιαζόμενος ὑπὸ τοῦ *Νικηφόρου* νὰ ιδρύσῃ τὴν Μονὴν ταύ-
 την, προέβαλλε διαρκῶς τοὺς ἐκ τῶν πειρατῶν κινδύνους. Ὁ γεν-
 ναῖος στρατηγὸς ἀποφασίσας νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκστρατείαν, καὶ

¹ Βλ. ἄρθρον ἡμῶν: «Ἡ βαθυτέρα θρησκευτικὴ σημασία τοῦ ἁγίου Ὄρους
 ἐν τῷ ἑλλ. ἔθνει» (ἔθνικὴ Ζωή, Ἀθῆναι 1916) σ. 11. Ἐ. ἐνθ' ἀναφέρομεν ὅτι καὶ
 ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλλ. ἐποχῇ τὸ ἁγιον Ὄρος ἐκαλεῖτο «ἱερὸν Ὄρος».

ἔζων ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἀπὸ 150 ἑτῶν ἐπανειλημμένα ἐπιχειρήσεις εἶχον ἀποτύχει, ἐπέμνε καὶ ἔπεισε τὸν Ἀθαναῖσιον νὰ συνοδεύῃ τὴν ἐκστρατείαν. Καὶ παρίστατο ὁ ἅγιος μετὰ τοῦ σταυροῦ εἰς χεῖρας ὡς ἄγγελος ἐκ θεοῦ ἐμψυχώνων τοὺς μαχομένους, καὶ ἡ θεία πρόνοια ὄντως ἔστειπεν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας τὴν ἐκστρατείαν καὶ ἡ *Κρήτη ἠλευθερώθη ἀπὸ τοῦ Ἀραβικοῦ ζυγοῦ*, μέγα δὲ μέρος τῶν λαυρῶων δυπέθη πρὸς ἀνέγερσιν τῆς μονῆς Λαύρας. Ἡ παράδοσις φέρει ὅτι αἱ ὀρειχάλκιναι τῆς μασαίας τοῦ ναοῦ εἰσόδου πύλαι προέρχονται ἐκ τῶν ἐν Κρήτῃ ἀνακτόρων τῶν Ἀράβων βασιλέων. Καὶ ἰδοὺ μετὰ πάροδον χελικτηρίδος ὅλης τὸ εὐγενὲς τῆς Κρήτης τέκνον, ὡς Κυβερνήτης τοῦ νέου ἑλληνικοῦ βασιλείου προσέρχεται, ἵνα ἀποτίσῃ τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν ἅγιον Ἀθαναῖσιον!

Ἡ ποιητικὴ καὶ ἔκπαυλος τῆς φύσεως μορφή καὶ τὸ ὑψηλὸν τοῦ Ἄθωνος μεγαλεῖον εἶχεν ἐπισύρει καὶ τῶν ἑλλήνων φιλοσόφων τὴν προσοχὴν. *Ὁ Φιλόστρατος* ἀναφέρει, ὅτι ἐκεῖνοι «ἐχρῶντο φροντιστηρίῳ τῷ Ἄθῳ». Καὶ οἱ μοναχοὶ μετὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἀνεδείχθησαν ἱκανοὶ νὰ καλλιεργήσωσι καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ δὴ καὶ τὴν θεολογίαν. *Ὁ Ἄθως καιέστη σοφῶν ἐνδιαίτημο, καὶ τὸ κέντρον τῶν ἀγίων, πόλις δληθῶς οὐρανία ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός*¹ ὅθεν καὶ ἔκτοτε ἔλαβε τὸ τῆς ἀγιότητος ἐπώνυμον. Τὸ «μη ζῶν μετ' ἀμουσίας» οἱ ἀγορεῖται ἀεὶ εἶχον ὑπ' ὄψιν, διὸ κατέστησαν τὸν ἱερὸν τοῦτον γῶρον ἐστίαν τῶν Μουσῶν. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἡ θεολογία εὗρον ἐνταῦθα τοὺς ἀτρητοὺς θεράποντας. *Τὸ ἅγιον Ὄρος ὑπήρξεν ἡ μεγάλη Ἀκαδημία. ὅθεν ἐξήρχοντο καὶ διεσκορπίζοντο διδάσκαλοι, ἱεροκῆρυκες, πνευματικοὶ καὶ ἀρχιερεῖς ἀνὰ τὴν ὑφήλιον.* Τὸν ΙΑ' αἰῶνα καθόλου τὸν θρόνον τῆς Κ)πόλεως ἐκόσμιον Ἄγορεῖται.

¹ Καὶ πρὸς Ἄθῳ τῷ ἱερῷ γενόμενοι ὄρει (ἦλθον μετὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου) βλ. περὶ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἡμετέραν Ἱστορίαν τοῦ ἀσκητισμοῦ τομ. Α' (1929) σ. 92-91 καὶ 121 κέ), ὅπερ οὐκ ἂν τις ἀμάφτοι πόλιν προσειπῶν οὐράνιον... (Ἱστορ. Καντακουζηνοῦ Τομ. Α' σ. 330 ἐκδ. Παρισίων).

Ἐντεῦθεν ὡς ἀπὸ θουρείου ἵπλου ἐξώρμησαν οἱ ἱεροὶ ἐκείνοι ἄνδρες, οἱ τὰ φῶτα τῆς εὐσεβείας καὶ παιδείας διασκορπίσαντες εἰς τὰ διάφερα ἔθνη· οἱ Ἰβηροῖται ὅσοι *Ἰωάννης, Εὐδύμιος καὶ Γεώργιος* εἰς τοὺς Ἰβηρας, ὁ ἅγιος *Σάββας* εἰς τοὺς Σύρους, ὁ ὅσιος *Ἀντώνιος Πεζέροσκας* εἰς τοὺς Ρώσους, καὶ εἶτα ὁ *Γραικὸς Μάξιμος*, ὁ ἅγιος *Νήφων* εἰς τοὺς Ρουμάνους, καὶ ὁ ἅγιος *Κοσμάς ἔσωσε τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἀλβανίᾳ, ἀνήγειρε πολλοὺς ναοὺς καὶ 300 ὄλα Ἑλλ. σχολεῖα.* Τὸν κολοφῶνα τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσιῶν οἱ ἁγιορεῖται ἐπέθετο κατὰ τὸν ἕρῶν πατὴρ τῆς ἐνεξαριθίας ἀγῶνα. 2(000) *μοναχοὶ ἐπὶ ἐφαλῆς ἔχοντες τοὺς ἡγουμένους Λαύρας καὶ Ἐπιφιμένου, ἐξῆλθον καὶ ἐπολέμησαν ἐν Χαλκιδικῇ κατὰ τοῦ Ἀβουλαβουί, ἀλλ' ἐγκατελείφθησαν ἔπειτα καὶ ὁ τόπος ἰπέστη τὰ κύνεινα, ἐπὶ Τετίαν κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ.*

Τὸ παρᾶδειγμα τοῦ *Ἰσαποστόλου Κοσμά* δεικνύει τὴν δοῦσαν τῶν ἁγιορεϊτῶν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς δουλείας Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι τὸ ἅγιον *Ὄρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἔσωσε τὸν ἔθνισμὸν, τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν Ὀρθοδοξίαν*, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν λέγομεν. (Ὁ μόνον διετήρησεν ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ τοῦ ἔθνισμοῦ καὶ τῆς φιλοπατρίας ἀλλὰ καὶ τὸν ἑλληνισμὸν ἐντὸς τα Χαλκιδικῆς γερονησίου παρὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, καὶ ἐκτὸς αὐτῆς εἰς μεγίστην ἀκτίνα καὶ εἰς τὰς ἔναντι νήσους, ἕως ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον τὰ ἁγιορεϊτικὰ Μετόχια· ταῦτα λέγοντες ἀναπαριστῶμεν γυμνῆν τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ δὲν ἦτο μόνη ἡ *περίφημος Ἀθωνιάς Ἀκαδήμεια*, τὸ τότε τέμενος τῶν Μουσῶν, ἣτις ὅσῳ βραχεῖαν εἶχε τὴν ἀκμὴν τόσῳ ἄλληστον ἐπιφῆκεν ἡμῖν τὴν μνήμην. *Ἐκίστη μονὴ εἶχε τοὺς Ἀκαδημαῖκούς*, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ πλουσιότατοι βιβλιοθήκαι. Ἄν ἠδύνατο νὰ θεωρηταί τις λόγιος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἐὰν δὲν ἐτελειοποιεῖτο ἐν τῷ Ἄθῳ. Ὁ Ἄθως ἦτο ἡ Εὐρώπη.

Καὶ δὲν ἐκαλλέργησεν ἀπλῶς ὁ Ἄθως τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἀλλὰ καὶ ἐφίρμησεν αὐτά. *Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἔχει πολλὴν σχέσιν πρὸς τὴν ἄσκησιν. Ὁ Πυθαγόρας ἴδρυσεν τὸ*

πρῶτον κοινόβιον, ὃ Σωκράτης διαγράφει ἐν τῷ Φαίδωνι τὴν ἀρίστην ἀσκητικὴν διατύπωσιν, καὶ οἱ Στοικοὶ ἐφήρμοσαν πάσας τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς ὡς οἱ αὐστηρότεροι τῶν ἀσκητῶν.

Τὰς περὶ ἰσότητος καὶ κοινοκτημοσύνης ἀρχὰς τῶν Πλάτωνος διαρρυθμισθεῖσας διὰ τοῦ Εὐαγγελίου εὐρίσκομεν ἐν πλήρει ἐφαρμογῇ ἐν τῷ αὐστηρῷ κοινοβίῳ, κατὰ τὸν τύπον τοῦ Λαυριώτου ἀγίου Ἁθανασίου, ὅστις οὐ μόνον ἐντὸς ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τοῦ Ὄρους ἐπεβλήθη. Τὸ κοινόβιον εἶναι ἡ τελεία ἐφαρμογὴ τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν.

Οἱ πρῶτοι ἀσκηταὶ εἶχον συστήσει περὶ τὰς ὑποφείας τοῦ Ἄθω τὸ κοινὸν αὐτῶν, ὑπερ ὠνόμασαν **Βουλευτήρια**, «τὰ ἕνσα» τοῦ Ἀριστοφάνους «Βουλευτήρια» εἶτα μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῶν μονῶν συνεπλήχθη ἡ λεγομένη **Μέση** ἢ τὸ **Πρωτάτον** ἐν Καρυαῖς. **Καὶ εἰς τὴν πολιτειακὴν ὁργάνωσιν τοῦ ἀγίου Ὄρους εὐρίσκομεν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαιότητος**, τὰ τρία μύρια τῆς Ἀριστοτελικῆς πολιτείας; «τὸ περὶ τὰς ἀρχάς», ἦτοι τὸν Πρῶτον μετὰ τῶν συμβούλων, «τὸ βουλευτικόν», ἦτοι τὴν τακτικὴν Σύναξιν, καὶ «τὸ κύριον τῆς πολιτείας», ἦτοι τὰς διπλᾶς Συνάξεις, ἡ ἐθνοσυνελεύσεις, ἔνθ' ἀπέστέλλοντο δύο ἐξ ἐκάστης μονῆς ἄντιπρόσωποι, ὡς καὶ νῦν συμβαίνει, (ὁ Ἱερομνήμων καὶ ὁ Πυλαγόρας). Αἱ Μοναὶ καίτοι καθ' ἑαυτὰς ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτοδιοίκητοι, συνδέονται εἰς κοινοπραγίαν ὑπὲρ τῶν γενικῶν τοῦ τόπου συμφερόντων ὁμοσπονδικῶς κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἀχαικῆς καὶ Λιτωλικῆς συμπολιτείας.

Οὕτω αἱ φιλελεύθεροι καὶ ὑψηλαὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος πολιτειακαὶ ἀρχαί, αἵτινες τὸ πρῶτον ἐτέθησαν εἰς ἐφαργὴν ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας, ἐν Ἄθῳ ἰσχύουσιν ἤδη ἀπὸ χιλιετηρίδος καὶ πλέον! καὶ ἐφηγοῦζοντο τότε ἀκριβῶς, ὅτε φησὶ ἔτι ἀπολυταρχία. Ἄλλ' ἔκτοτε καὶ ἕτερος πολιτειακὸς θεσμὸς ἐξοκολιάφθη καὶ ἐπραγματοποιήθη ἐνταῦθα, ὅστις μάλισ ἐσχάτως ἔλαβε σάρκα καὶ ὀστέα ἐν Ἑλλάδι ὡς κοινωνία τῶν ἐθνῶν. **Ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν τῶν εὐαγγ. ἀρχῶν ἐπίδρασιν, οἱ ἀείμνηστοὶ ἐκεῖνοι διέσκησαν τὸ μεσότοιχον τῶν ἐθνῶν. Διὰ τῶν αἰώνων ἐνταῦθα Ἕλληνας, Ρῶσσοι, Γεωργιανοί, Σέρβοι, Ρου-**

μάνοι, Ἄλβανοί, Βούλγαροι ἔτι δὲ καὶ Ἴταλοι πρὸ τοῦ σχίσματος συνδέονται ὡς ἀδελφοὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔζησαν ἐνάγαστῃ ἀρμονίᾳ, τὸ τοῦ Παύλου «οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ, οὐδὲ Ἕλληνι, οὐκ ἐν ἐνὸς οὐδὲ ἐλεύθερος ἐφαρμόσαντες». (Γαλ. Γ' 28).

Ἐπὶ τοιαύτας χριστιανικὰς καὶ φιλελευθέρους ἀρχὰς ἔζησεν ὁ Ἅγιος ἐπὶ μίαν χιλιετηρίδα καὶ διεδραμίτισε σπουδαῖον ἐν τῷ κόσμῳ πρόσωπον. *Οὐδεμία βασιλεία καὶ πολιτεία διετηρήθη, τοσοῦτον ἐνιαία καὶ ἀμετάβλητος ὅσον ἡ Ἁγιορειτικὴ.*

Τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα ἡμῶν ἐγένοντο σεβαστὰ ὑπὸ βασιλέων καὶ τυράννων. Αὐτὸς ὁ οὐρανὸς ἐπεδοκίμασε καὶ ἐπεσφράγισε τὸ ἔργον τῶν πατέρων ἡμῶν δι' ἀναδείξεως φάλαγγος σεβαστῆς Ἁγιορειτῶν ὁσίων, οἵτινες πλέον ἀστέρων λάμπουσιν ἐν τῷ νοητῷ στερεώματι. Ὁ σοφὸς *Δεινοκράτης* προὔτεινε ἐν τὸν μέγαν *Ἀλέξανδρον* νὰ μεταβάλῃ τὸν Ἅθωνα εἰς πελώριον καὶ οὐρανομήκη γίγαντα κρατοῦντα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς πολυάνθρωπον πόλιν, καὶ διὰ τῆς ἑτέρας ἐκχύνοντα ποταμῶν ὑδάτων. Ἴδου λοιπὸν τὸ σχέδιον τοῦ Μακεδόνοιο ἀρχιτέκτονος συνετελέσθη καὶ παρίσταται ἐνώπιον ἡμῶν διὰ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ *Τραπεζουντίου Ἀθανασίου τοῦ Δαυριώτου*, συνεργεῖα καὶ ἀδραῖς δαπάναις τοῦ *Νικηφόρου* καὶ τῶν λοιπῶν Βυζ. αὐτοκρατόρων.

Ὅντως ὁ Ἅθως διὰ τῶν γενναιοδοσιῶν καὶ τῶν πλουσιῶν βασιλικῶν ἀφιερωμάτων ἠῤῥησεν ἐντὸς ὀλίγου εἰς ὑπερβολήν. *Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀναφέρει 300 μονὰς.* Τοσοῦτον δὲ ἤμαζον εἰς ἀρετὴν καὶ ἀγιότητα ὥστε δικαίως ἀποκαλεῖ ταῦτα *palaestram virginum sanctorum*. Τῆς παραδειγματικῆς εὐσεβείας καὶ γενναιοφροσύνης τῶν Βυζαντινῶν μιμηταὶ ἐγένοντο καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων κρατῶν καὶ δὴ τῆς *Βλαχίας καὶ Ῥωσίας*, ὥστε ἠδυνήθη τὸ ἅγιον Ὄρος καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν νὰ συνεχίσῃ τὸν ἱστορικὸν αὐτοῦ βίον. *Σήμερον ὁρᾶται πεπληρωμένον ἀπ' ἄκρου ὑπὸ πλέον τῶν δύο χιλιάδων ἱερῶν σκηνωμάτων, ἀπ' ὧν θεσπέσιος καὶ διηνεκὴς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναπέμφεται ἕννος καὶ ἐκτενὴς δέησις ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους καὶ σωτηρίας τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἴδου ἡ πολυάνθρωπος πό-*

λις τοῦ Δεινοκρότους ἐπὶ τῆς περιφερείας ἐκείνης, ἐφ' ἧς οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας οἰοῦναι τὴν παροῦσαν κατάστασιν προφοιβάζοντες εἶχον ἀνεγείρει τὴν οὐρανόπολιν εἰς τὰς ὑπωρείας ἀκριβῶς τοῦ Ἄθωνος. Ὁ δὲ ποταμὸς, εἶναι ἐκεῖνος περὶ οὗ ὁ Χριστὸς εἶπεν : «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεῖσονται ὕδατος ζῶντος» εἶναι ἡ ἐκχυθεῖσα χάρις τοῦ Πνεύματος, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐντεῦθεν διεσαλπείσθη ὑπὸ μεγαλοκηρόκων, διδασκάλων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν ἀνά τὸ σῆμα : «εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ὅματα αὐτῶν»!

Τοῦτος ὑπῆρξε ὁ Ἄθως, ἐξοχώτατε, ἡ ἀκρόπολις αὕτη τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ ὡς τοιοῦτος παραδίδοται νῦν εἰς κληρονομίαν τῷ εὐλογημένῳ Ἑλληνικῷ κράτει. *Κῶρος ἱερός τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ ἀφιερωμένος, ἄλλος ἐπίγειος παράδεισος,¹ μοναδικὸς εἰς πλοῦτον καὶ ὠραιότητα, φύσις ἐξαιρετικὴ καὶ προνομιοῦχος.* Ἰδοὺ οἱ περίρασμοι ναοί, τρανὰ τῆς εὐσεβείας τῶν προγόνων ἡμῶν δείγματα, τὰ ἱερά καὶ τιμαρλῆ κειμήλια ἀνασώθηκα, τὰ θησαυροφυλάκεια πλήρη Βυζαντινῆς τέχνης καὶ δόξης, αἱ βιβλιοθήκαι ὑπερπλήρεις τῆς τῶν πατέρων σοφίας. *Ὁ Ἄθως εἶναι ἡ πλουσιωτέρα τοῦ κόσμου ἀποθήκη χειρογράφων κωδίκων, αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων καὶ πατριαρχικῶν σιγίλιων, ἀπέραντον Βυζαντινὸν μουσεῖον καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἐθνικὴ πινακοθήκη τοιχογραφιῶν καὶ φορητῶν εἰκόνων.* Οἱ ἀειμνηστοὶ βυσιλεῖς δὲν ζῶσιν ἤδη· μόνον τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀκούονται κατ' ἐκάστην μνημονευόμενα ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, ζῶσιν ὡς μακαριστοὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἄλλ' ἔχομεν τὰς αὐτοκρατορικὰς στολὰς, τὰ στέμματα, τὰ διάσημα καὶ ἐμβλήματα, ἔχομεν τὰ ἰδιόγραφα εὐαγγέλια, τὰ κανικλώματα, τὰ πολυτελῆ κόπελλα καὶ τὰς παροψίδας, ἔχομεν πᾶν ὅ,τι τιμαρλὸς καὶ πολῦτιμον εἶχον ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἄπερ πάντα

¹ Εἰ δὲ καὶ παράδεισον ἕτερον ἢ κατῆστερον οὐρανὸν ἢ καὶ ἀρετῶν πασῶν καταγωγὸν, τοῦτ' ἂν τις καλέσειεν, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ δέοντος. (Χρυσόβουλον Ἄνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου (1313) ὡς περ τῶν δικαίων τοῦ Πρώτου, παρὰ Meyer : Die Hauptwunden der Athoskloeter σ. 191.

ὡς εἰς θεόσωστον κιβωτὸν ἀφτέρωσαν καὶ ἀπεταμίευσαν ἐνταῦθα. Ἦ ἱερὰ καὶ σεμνὴ ψαλμοδία, τὰ αὐστηρῶς τηρούμενα τυτικὰ καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις καὶ εὐπρέπεια ὡς καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν τελετῶν ἀναπολοῦσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὰ διαδραματιζόμενα ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ῥωσσικῆς ἀποστολῆς, περιηγουμένης πρὸς ἐκλογὴν θρησκείας κατὰ τὸν 6^{ον} αἰῶνα. Οἱ περίεργοι ἐκεῖνοι Ῥώσοι εἰδωλολάτραι, ὅταν ἤκουσαν τὴν θείαν ἐκείνην μουσικὴν συνεκινήθησαν εἰς ἄκρον καὶ ἐκ τοῦ ἐκπιάγλου θαμβωθέντες μεγαλείου καὶ τῆς σεμνοπρεπείας τῆς ἱεροτελεστίας, ἐκθίμως ἔδωκαν τὴν ψῆφον ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ θρησκείας, καὶ τότε ἴσως ὁ Ῥωσσικὸς λαὸς ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸν Βόλγαν. (Ο) **Ἄγγελος Σικελιανὸς** ἀξιαπαίμως προσπαθεῖ ν' ἀναπαραστήσῃ καὶ ἀναστηλώσῃ ἐν Αελφοῖς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν δόξαν, ἔργον κίλλιστον καὶ ἀξιομίμητον διότι διὰ τοιαύτης ὄντως ἐποπτείας γίνεται ἡ ἱστορία καταληπτὴ—Ἄλλὰ δὲν θὰ ἐπεθύμει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τοιοῦτόν τι νὰ ἴδῃ καὶ διὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον; ν' ἀτενίσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν λαμπρότητα τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ **μεγαλυτέρα καὶ διαρκεστέρα ἐν τῷ κόσμῳ**, ἣτις ἐξεχριστιάνισε καὶ ἐξεπολίτισε σχεδὸν τὸ ἥμισυ τοῦ γνωστοῦ κόσμου καὶ **ἀνύψωσε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα μέχρι τρίτου οὐρανοῦ**: Λιὰ τὴν πραγματοποιήσῃ καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου δὲν ἀπαιτεῖται πολλὴ προσπάθεια, οὔτε τὰ ἐκατομμύρια τῆς **Ἑῤας Σικελιανοῦ**. **Οἱ ἅγιορεῖται εἶναι οἱ πολλοὶ Σικελιανοί**. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν ἀνακαλύπτομεν μίαν πραγματικὴν ὄψιν τοῦ Βυζαντίου, ἣτις λαμβάνει μεγαλειώδη μορφήν ἐν ταῖς ἱεροτελεστίας καὶ πᾶσι τοῖς κρατοῦσιν ἐνταῦθα συστήμασι, συμπληρουμένη ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ ἀρχαιολογικοῦ πλοῦτου. **Τὸ Βυζάντιον ζῆ πραγματικῶς ἐνταῦθα ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ**. (Ο) φοιτητῆς¹ καὶ πᾶς Ἑλλῆν διδίδασκεται εἰς μίαν καὶ μόνην ἐπίσκεψιν ἐνταῦθα, ὅσα δὲν δύναται διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλίᾳ ἐν γένει νὰ μάθῃ.

¹ Εὐτυχῶς ἀπὸ δικτῆς ἔχομεν ἐκδρομὰς Ἑλλήνων φοιτητῶν καὶ μαθητῶν κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα.

Τὸν πολύτιμον τοῦτον θησαυρὸν μὴ ἀφίσομεν νὰ ἐκμεταλλεύον-
ται διαρκῶς οἱ ξένοι!

Οἱ Ἁγιορεῖται, ὡς ὁ μυθολογούμενος Ἄνταϊος, ἀναθρόσκοντες
ἐκ τῶν βράχων τούτων, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πατρίδος
διὰ μυθίων κινδύνων καὶ μετ' ἀπαράδειγματίστον ἀνταπαρνήσεως
καὶ ἀποθνήσκουσιν διεφύλαξαν πάντα ταῦτα ὡς ἱερὸν παρακαταθήκην,
ἵνα κληροδοτήσῃσι τῇ Ἑλληνικῇ φυλῇ καὶ τῷ Χριστιανικῷ κόσμῳ
ὡς τὴν τιμιωτέραν κληρονομίαν. **Ὡς γνήσια τέκνα τῆς μιᾶς
ἀγίας Καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας διετηρησαμεν καὶ
θὰ διατηρήσωμεν ἀπαρτρώτους πάσας τὰς ἀρχαίας τῆς Ἐκ-
κλησίας ἡμῶν παραδόσεις, οὔτινες τοσοῦτον ζωογονοῦσι καὶ
συμπληροῦσι τὰ ἱερά τῆς πίστεως ἡμῶν δόγματα καὶ ἀλωβήτους
καθὼς παρελάβομεν.** Ἄν πιστεύω Ἕλλην τις καὶ Ὁρθόδοξος νὰ
ἐπειθῆμῃ τοῦναντίον. **Τὸ ἀγιώνυμον Ὁρος δέον νὰ μὴ συμμε-
ταβάλληται ταῖς καιναῖς ἀπάταις καὶ κοσμικαῖς ἀνάγκαις καὶ
συναλλαγαῖς.** Ἔχει τὴν ἀξίαν νὰ μένῃ ὡς ὀργανισμὸς ἀρτιμελῆς
ἀμετάβλητον συμπληρούμενον καὶ ἐπισκευαζόμενον εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ
χρόνου καὶ τῶν ἀντιξίων περιστάσεων ἐπιφερομένης βλάβης. Τῇ
ὁδῷ τῶν πατέρων ἐπόμενοι ἀπαρτρώτως καὶ ἀπαρφυγλίτως, δια-
βεβαιοῦμεν ἡμᾶς **ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθό-
μενοι!** Εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον τῆς ἀκράτου ὑλοφροσύνης καὶ τῶν
παρακεκινδυνευμένων νέων ἰδεῶν, **ἡμέγα τυγχάνει πλεονέκτημα
διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, ὅτι κένηται ἐν ἁγίῳ Ὁρῳ,** πλήσιον
ἀκριβῶς τῆς χώρας ἐκείνης, ἣς ὑπῆρξεν ἀείποτε τὸ προοίμιον,
καὶ ἐν ἣ διηνεκῆς διεξάγεται πάλιν τῶν νέων τούτων ἰδεῶν καὶ
τῶν μᾶλλον ἀντιθέτων βλέψεων, καὶ ἥτις ὑπῆρξε διὰ πολλοῦ τοῦ
χρόνου τὸ μῆλον τῆς ἔριδος. Ὅταν διὰ τῆς φυσικῆς πνοῆς τῆς
Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ γυνομίας, λυομένου κατ' εὐχὴν τοῦ με-
τοχιακοῦ ζητήματος, ἐξασφαλισθῇ τελείως ἡ ὕληκὴ διατήρησις καὶ
τὸ μέλλον τοῦ ἱεροῦ τούτου τόπου ἢ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία, ἥτις
κεῖται νῦν ἔναντι ἀκριβῶς ἡμῶν εἰς σωροῦς θρηπίτων, καὶ περὶ ἧς
διαπρεπῆς ἱεράρχης ἔγραψε τὸ δίστιχον:

*Μέγαρον φιλοσοφίας σὲ κατέστρεψεν ὁ φθόνος
εἶθε πάλιν ν' ἀναλάμψη ὁ περιδοξὸς σου θρόνος.¹*

ὑπερηφάνως θέλει ἀναπετάσῃ τὰς πύλας, καὶ μέγα θέλει ἐγκατασταθῆ τυπογραφεῖον, καὶ τότε οἱ ἐξερχόμενοι λευίται καὶ ἱερομύσται, ὑπὸ μίλλης ἔχοντες ἀντὶ ὄπλων τὰ ἐκτυπούμενα βιβλία, θὰ ἀναπιδῶσιν, οἷα ἐπὶ Λευκαλίωνος καὶ Πύρρας μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῆς βαρβαρότητος οἱ ἄλκιμοι νσανία, ἴνα εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς διασκορπίσωσι τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων καὶ τῇ ἐκπληρώσει τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑποχρεώσεων. *Ἴδου τὰ ἰδανικά ἡμῶν κ. Πρόεδρε, ἰδου αἱ εὐχαὶ μεθ' ὧν ἡ γεραρὰ τῆς Μεγίστης Δαύρας μονῆ καὶ τὸ ἅγιον Ὅρος σύμπαν εὐφροσύνως χαιρετίζει τὴν ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς παρουσίαν ἐνιαυθα τῆς Ὑμετέρας ἐξοχότητος.* Ταῦτα παρ' ἡμῶν καὶ μόνῃ ἀπαιτοῦσιν οἱ Ἄγιορεῖται ὡς ἀντάλλαγμα τῶν πρὸς τὸ ἔθνος ὑπηρεσιῶν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ εὐτῶν προορισμοῦ, ἴνα τελεσφόρως συνεχίσωσι τὴν ἔνδοξον τοῦ Ἄθω ἱστορίαν. *Οὐδὲν ὑπὲρ ἡμῶν ζητοῦμεν, τὰ πάντα πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῆς προκοπῆς καὶ ἐκλείας τοῦ εὐλογημένου Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας:* Μείζονα ταύτης ἀγίατην οὐδεὶς ἔχει, ἴνα θῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν πλησίων.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, κ Πρόεδρε, *χρυσοῖς γράμμασι θέλει χαραχθῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἁγίου Ὁρους, θὰ ἀποτελέσῃ ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ αὐτοῦ νέον ἔνδοξον σταθμὸν,* καὶ διὰ τοῦτο θέλει πανηγυρίζεσθαι μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς μεθ' ἧς καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀπελευθερώσεως.

Ὑποβάλλομεν ὄθεν θερμότητας τὰς εὐχαριστίας, καὶ διαπιστοῦμεν αἰωνίαν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, διότι οὐ μόνον ὡς εὐλαβῆς προσκυνητῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς κυβερνήτης τοῦ θεοσεβεστάτου Ἑλληνικοῦ Κράτους *ἦλθετε ν' ἀποκορυφώσητε τὴν χαρὰν καὶ νὰ συμπληρώσητε τὸ ἔργον τῆς τελείας κατοχυρώσεως καὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου τόπου, ὅπως χειραγωγηθῆ εἰς τὴν*

¹ Οὔτος εἶναι ὁ Ἄμασιᾶς νῦν Βορείου Εὐρώπης Γερμανὸς Καρραβαγγέλης.

δδὸν τῶν πατέρων. Ἡ παρουσία ὑμῶν, πλὴν τῆς ἐξαιρετικῆς τιμῆς, παρέχει ἡμῖν νέας δυνάμεις πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἀσκήσεως, καὶ εὐχόμεθα ὀλοφύχως ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐπιδαψιλευσῆ ὑμῖν τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ εἰς μακρότητα ἡμερῶν, ὅπως πραγματοποιηθῆ τὸ μεγαλόνυμον Ὑμῶν πρόγραμμα καὶ ὑπὸ εὐρύτερους θόλους ἐφορτάσωμεν τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν, Ἀμήν.

Ἡ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐντύπωσις ὑπῆρξεν εὐτυχῶς καλὴ Ὁ κ. πρωθυπουργὸς μετ' ἄκρας συγκινήσεως καὶ συντόνου προσοχῆς παρακολουθίσας τὰ λεγόμενα, ἠγέρθη ἀπὸ τῆς θέσεως καὶ συγχάιρων μοι, εἶπεν ἐνθουσιῶν. «**Ὁ λόγος σας ἦτο ὠραῖος καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐγράφη εἰς τὸ τραπέζι καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐγράφη εἰς τὸ σάμαρι!**». Καὶ ἀπαντῶν ἔλεξε τάδε ὡς αἱ ἐφημερίδες ἀνέγραψαν :

ΑΙ ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ἄν εἶναι ἀνάγκη νὰ σῶς τονίσω πόσον μὲ συνεκίνησεν ἡ ἀνάμνησις τῶν μακραίωνων δεσμῶν μεταξὺ τῆς **Μεγίστης Λαύρας καὶ τῆς Κρήτης.** Ἐὰν ὁ ἰδρυτῆς τῆς μονῆς, **Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς,** δὲν ἀπηλευθέρωνε τὴν **Κρήτην αὐτὴ θὰ εἶχε παύσει ἔκτοτε νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνότητα.**

Τὸ πλεῖστον τῆς χώρας εἶχεν ἔκτοτε ἐξισλαμισθῆ. Εὐτυχῶς δὲ ἀργότερον ἐσώθη, ἐπιδείξαν ἐθνικὴν ἀνταπείρωσιν. Ἄν εἶνα ἀνάγκη νὰ σῶς τονίσω, ὅτι τὸ **Ἑλληνικὸν Κράτος καὶ σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς ἀποβλέπει πρὸς τὸ ἅγιον Ὄρος ὡς πρὸς κιβωτὸν τῶν θερησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων.**

Ἐνδεχόμενον νὰ νομιζήτε ὅτι τὸ Κράτος δὲν ἐξετίμησε προσηκόντως τὸ ἅγιον Ὄρος. Τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῆ εἰς τὰς περιστάσεις, αἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων μᾶς ὑπεχρέωσεν νὰ θέσωμεν χεῖρα ἐπὶ τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν. Ἡ σκέψις ὅμως τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ πολλοῦ ἀποκρυσταλλωθείσα εἰς ἀπόφασιν εἶναι νὰ **ἐξασφαλίσωμεν εἰς τὰς μονὰς τοῦ ἁγίου Ὄρους, οὐχὶ τὴν ἀξίαν τῶν καταληφθέντων χρημάτων, ἀλλὰ τὸ εἰσόδημα τὸ ἀνταποκρινό-**

μενον πρὸς τὴν καθαρὰν πρόσοδον, τὴν ὁποίαν αἱ μοναὶ θὰ προσεπορεύοντο ἀπὸ τῶν κτημάτων τούτων.¹ Ὅντω αἱ μοναὶ θὰ δυνηθοῦν νὰ συνεχίσουν τὴν ἀγαθοποιὸν δραστῆν των.

Ἀπὸ τὴν συνεργασίαν δὲ τῶν μονῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἐπανιδρυθῇ ἡ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία, θὰ ἔχητε τυπογραφεῖον, ὅπου μελετῶντες τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα θὰ δύνασθε νὰ ἐκτυπώνητε τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἔρευνῶν καὶ μελετῶν σας, συγχρόνως δὲ θὰ δυνηθῆτε νὰ διοργανώσητε συστηματικώτερον εἰς καλλιτεχνικὴν σχολὴν Ζωγραφικῆς τὴν διατηρουμένην εὐτυχῶς παρῶσιν τῆς ἀγιογραφίας. Βεβαίως ἡ ἐξέλιξις τοῦ κόσμου δὲν ἀποβλέπει πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον ὅπως πρὸ αἰῶνων, ἀλλὰ τὸ ἅγιον Ὅρος ἔχει ἐξαιρετικούς λόγους καὶ διεθνῶς εἰμεθα ὑποχρεωμένοι καὶ συμφρον ἔχομεν ἐθνικὸν νὰ διατηρήσωμεν τὸν μοναχικὸν βίον.

Ἐλπίζω νὰ συμφωνήσουν ὅλαι αἱ Μοναὶ εἰς τὸ νὰ καταστήσωμεν τὸ ἅγιον Ὅρος ὄχι μόνον τὸ κέντρον τοῦ μοναχικοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ καλλιτεχνικόν τοιοῦτον, ἰδίως εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἀγιογραφίαν καὶ ξυλλογραφίαν, ὡς καὶ πνευματικὸν ἐπίσης διὰ τὴν μελέτην τῶν χειρογράφων τῶν ὑπαρχόντων ἐδῶ καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν γενικῶς τῆς θεολογίας.

Ἰδιαιτέρως ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω, ὅτι ἐδῶ κατορθώσατε νὰ λύσητε τὸ ζήτημα τῆς κοινωνίας τῶν ἔθνων διὰ τῆς ἀγαστῆς συνεργασίας ὄλων τῶν Ὀρθοδόξων. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη θὰ γίνῃ παρῶδειγμα εἰς ἡμῖς τοὺς πολιτικούς, οἱ ὅποιοι δὲν φέρομεν τὸ ῥᾶσον, νὰ δώσωμεν τὸ χέρι οἱ μὲν εἰς τοὺς δέ, καὶ νὰ τερματίσωμεν τοὺς πολέμους καὶ νὰ ὠθήσωμεν τὸν κόσμον εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ὑψηλῶν διδαγμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ. Αὐτὸ τοῦτο αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀπαντήσω εἰς μερικοὺς ὑπαινιγμούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀδυνατῶ νὰ συμφωνήσω.

Ξεύρετε ὅτι ἕκαμα πᾶν τὸ δυνατόν διὰ τὴν πλήρη ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Ὁ Θεὸς μάλιστα ἐβοήθησε εἰς τὴν πραγματοποιήσιν ταύτην πρὸς στιγμὴν. Ὑστερα ἡμῶς γυρίσαμε καὶ βγάλαμε τὰ

¹ Ἐνταῦθα προσέθηκε, διότι καὶ δὲν ἠθέλησεν ἡ Κυβέρνησις νὰ ὑπαγάγῃ τὰ μετόχια τοῦ ἁγίου Ὁρους εἰς τὸν ἀγροτικὸν νόμον.

μίτιά μας μόνου μας, ὄχι ὅμως ὅλα εὐτυχῶς, διότι πράγματι τὸ Ἑλληνικὸν κοίτος μέγχοι τοῦ Ἐβρου εἶναι ἀρκετόν. **Συγκεντριωθέντες ἐντὸς αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ δημιουργήσωμεν ἐν κράτος, τὸ ὁποῖον νὰ κατέχη τὴν ἐντιμοτάτην θέσιν μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἔθνων. Δὲν μᾶς χρειάζονται πλέον οἱ πόλεμοι.** Νομίζω ὅτι ὅπως ἔγραψα εἰς τὸν Ἰσμέτ πασᾶν, ὅταν ἦλθα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, αὐτὸς ὁ νταβᾶς (δίκη), ὃν ἔχομεν πρὸς τοὺς Τούρκους ἐπὶ τόσους αἰῶνας, πρέπει νὰ παύσῃ πλέον μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον καὶ τὴν συνθήκην ἔστω καὶ τῆς Λωζάνης. Εἰς τὴν Εὐρώπῃ ἐκερδίσασμεν αὐτὸν τὸν νταβᾶν κατὰ τὸ πλεῖστον. Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δυστυχῶς ἐχάσαμεν ἐξ ὀλοκλήρου. Εἶναι καλλίτερον νὰ ἀποδεχθῶμεν τὰ γενόμενα καὶ νὰ στρέψωμεν ὅλην τὴν προσοχὴν μας εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἔχομεν, ἐγκαταλείποντες πλέον τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα.

Πολλοὶ μᾶς λέγουσιν ὅτι τὰ ὄριά μας εἶναι μικρά, καὶ ὅτι ἡ χώρα μας δὲν ἐπαρκεῖ διὰ νὰ τραφεῖ ὁ πληθυσμὸς ὁ σημερινὸς καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν μελλόντων χρόνων. Νομίζω ὅτι, ἂν ἐξασφαλισθῇ εἰς τὸν κόσμον πραγματικὴ εἰρήνη καὶ ἡμεῖς ἀφοσιωθῶμεν μετὰ ὅλην μας τὴν ψυχὴν εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξωμεν τοὺς πόρους τῆς χώρας μας, θὰ μπορέσωμεν νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν γῆν διὰ τῆς καλλιέργειας· διότι ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἀπὸ 130 χιλιάδες χιλιόμετρα τετραγωνικὰ μικρὸν μόνον τριῆμα καλλιεργεῖται. Λοιπὸν εἰάν ἐκεῖ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας, θὰ ἔχομεν παραγωγὴν ἰκανὴν νὰ ζήσωμεν τὰ 6 ἑκατομμύρια τοῦ σημερινοῦ καὶ τὰ 12 ἢ 15 τοῦ μελλοντικοῦ πληθυσμοῦ.

Αὐτὸ τὸ λέγω εἰλικρινῶς καὶ τὸ πιστεύω, καὶ οὐχὶ διὰ νὰ κίμω πολιτικὴν, ὅπως πιστεύουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας.

Πιστεύω εἰς τὰς ἰδέας αὐτιάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι σύμφωνοι μετὰ τὸ εὐαγγέλιον. Πιστεύω πραγματικῶς ὅτι πρέπει νὰ λήξουν αἱ διεκδικήσεις αἱ ἐθνικαί. Λιὰ τοῦτο ἐβέβηρωσα ἀπαραίτητον νὰ ἀπαντήσω εἰς τοὺς ὑπαινιγμούς·.

Εἰς τὴν ἀναδημοσίευσιν ταύτην τῶν δηλώσεων τοῦ κ. Βενιζέλου ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὰ ἐστενογραφημένα, ἅπερ ἐδόθησαν πρὸς δημοσίευσιν εἰς τοὺς παρωκολοιθοῦντας ἀνταποκριτὰς τῶν Ἀθηναϊκῶν ἡφημερίδων Ἐλευθέρον Βῆμα, Ἑστία, Πατρις, Πρωΐα, Ἐθνος, Ἀκρόπολις καὶ Ἡμερησίος Τύπος, ὡς τῶν τῆς Θεσσαλονίκης Μακεδονικῆς Νέας καὶ Μακεδονία. Αὗται σχεδὸν μετὰ μικρῶν διαφορῶν ἔχουσι τὸ αὐτὸ κείμενον δημοσιευθὲν τὴν 6 Μαΐου. Μόνον τὸ Ἐθνος τῆς 5 Μαΐου, ὅπερ μόνον τὴν τελευταίαν περίοδον ἔχει, γράφει τὴν προσθήκην τὴν ἐν τέλει: Πιστεύω πραγματικῶς—εἰς τοὺς ὁπαινεγμοῖς.

Αἱ δηλώσεις αὗται, ἦτο ἡ ἀρίστη τοῦ λόγου ἐπιτυχία, ὡς ἐχωρακτήρισαν αὐτὸν συγχαρόντες μοι ὅλοι οἱ ἐπίσημοι καὶ οἱ ἀνταποκριταὶ τῶν ἡφημερίδων, οἵτινες καὶ παρεκάλεισάν με νὰ παραχωρήσω αὐτὸν πρὸς δημοσίευσιν, δὲν ἠδυνήθην ὅμως νὰ ἐνθαρσιγήσω αὐτούς, διότι δὲν εἶχον ὀλόκληρον καθαρογράφι. Ὁ δὲ κ. *Κωτάκης*, τοῦ Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐχωρακτήρισε τὰς δηλώσεις ὡς *ἐπίσημον συμβολαίον μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἁγίου Ὁρους*, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ δημοσιογράφοι καὶ σήμερον τὸ ἐκλεκτὸν ἀρροατήριον ἐχειροκράτησαν τὸν θρίαμβον, ὃν ἤσαν οἱ ἀγορευταὶ προκαλέσαντες τὸν κ. πρωθυπουργὸν νὰ τροβῆ εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας. Ὁ κ. *Βενιζέλος* συνηθιάνθη ὄντως βασιότατα τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ Ἑλλ. Κράτους πρὸς τὸ ἅγιον Ὁρος, καὶ ὠμίλησε μετὰ τσαυτῆς περινοίας καὶ ἐδλαβείας, ὥσπερ ἦτο *Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἢ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος*. Ἐξεδήλωσε πρᾶγματι αἰσθήματα στοργῆς πρὸς τοὺς Ἀγορευτάς, οἷα δὲν εἴμεθα εἰθισμένοι νὰ ἀκούωμεν ἀπὸ στόματος τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὑπεκάλυψεν ἡμῖν καὶ δι' ὅσων ἐν τῷ λόγῳ εἶπεν καὶ δι' ἐκείνων, ἅπερ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἀκούσω παρ' αὐτοῦ μετὰ τὸν λόγον ἰδιαιτέρως, τὴν ἀρωμαρῆ ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ τὸν ἄπειρον πρὸς τὰ θεῖα τοῦ Ἑλληνος σεβασμὸν καὶ τὸν θανμασμὸν καὶ τὴν βαθεΐαν ἐκτίμησιν πρὸς τὸ αἰώνιον καθεστὸς τοῦ ἁγίου Ὁρους. «Θὰ ὑπερμύχῃσω, εἶπέ μοι, ἀγρίως, ἵνα τὸ ἅγιον Ὁρος διατηρηθῆ ἀμειάβλη

τον ἐν πᾶσιν, ὅπως ὑπάρχει σήμερον μὲ τὸ πολίτευμά του καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις». Ταῦτα διεβεβαίωσεν ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα καὶ ὅτι θὰ σεβασθῇ τὸ ρόγος ἀπολύτως τὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ δικαιώματα τῶν Ἀγιορειτῶν. Ὁ ἐνθουσιασμός των ὡς εἰκὸς ὑπῆρξε μέγας, καὶ αἱ ἐλπίδες αὐτῶν περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος ἀνεπερώθησαν. Τὰ σχόλια ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι, καὶ πάντες ἐξαρακτήρισαν ὡς σπουδαῖον ἱστορικὸν γεγονός τὴν εἰς. Ἄθω ἄφιξιν τοῦ Ἑλληνος προφιδυπουργοῦ. Ὀλόκληρος ὁ Ὑπότος ἐπὶ μίαν ἤδη ἑβδομίδα ἀσχολεῖται περὶ ἁγίου Ὄρους, γράφει ἐνθουσιώδη ὑπὲρ αὐτοῦ ἄρθρα, καὶ σχολιάζει εὐμενῶς τοὺς τε ἐκφωνηθέντας λόγους καὶ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Βενιζέλου. Δημοσιεύει δὲ εἰκόνας τῶν μονῶν, τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἐν γένει ἀπόψεις τῆς ὑποδοχῆς καὶ συμπλέγματος τῶν Ἀγιορειτῶν μετὰ τῶν ἐπισήμων ἐπισκεπτῶν. Ταῦτα πάντα ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ μεταδοθέντα διέθησαν καὶ τὴν κοινὴν γνώμην εὐμενῶς ὑπὲρ τῶν Ἀγιορειτῶν. Ὁ κ. Βενιζέλος εἶπεν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τοῦτο, ὅτι αὕτη δὲν εἶναι βεβαίως εὐνοὺς τοῖς μοναχοῖς, καὶ πρὸς τοῦτο συντέλεσαν τὰ ἔξω μοναστήρια, ἅπερ ἐξαρακτήρισεν ὡς κέντρα διασκεδάσεων, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀπόφασις τοῦ Κράτους περὶ συζωνεύσεως καὶ περιορισμοῦ αὐτῶν εἰς ἐλαχίστας.

Μόνον εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος, εἶπε, *δύναται νὰ λέγηται τις καὶ νὰ εἶναι καλόγηρος* (καὶ ἄλλα, ἅπερ δὲν ἐδημοσιεύθησαν).

Ὁ ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωπος τοῦ ἁγίου Ὄρους κ. Ἱ. Ἡλιάκης γράφων πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα ἀπὸ 7 Μαΐου λέγει τὰ ἑξῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄνωτέρω: Ὅσα εἶπεν ὁ κ. Πρόεδρος ἀποτελοῦν ὑποσχέσεις τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸ ἅγιον Ὄρος. Ὅλαι δὲ αἱ ἐφημερίδες ἔδν οσίευσαν τοὺς λόγους του, ὡς καὶ τοὺς ἐκφωνηθέντας ἐκ μέρους τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἔγραψαν εὐμενῆ σχόλια ὑπὲρ τῆς ἰδιαίτερας μερίμνης, τῆς ὁποίας πρέπει νὰ τυγχάνῃ ἡ κιβωτὸς αὕτη τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων». Λυσταχῶς δὲν ἔχω ἴπ' ὄψιν ταῦτα γράφων ἄλλας ἐφημερίδας σχολιαζούσας τὰ ἄνωτέρω εἰ μὴ τὴν Προΐαν τῆς 7 Μαΐου, ἣτις ἔδην μσίευσεν τὸ ἑξῆς κίριον ἄρθρον.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

‘Υπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐδόθη πρὸς τὸν Ἅθω ἡ ὑπόσχεσις διὰ τῆς καριαβληθῆς προσπάθειαι, ὅπως καταστῆ τὸ ἅγιον Ὄρος κέντρον πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως. Ἡ ἰδέα εἶναι ἐξαίρετος καὶ πρέπει πρῶτα νὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν, ἂν ἡ σχετικὴ προσπάθεια περιορισθῆ ἐξ ἀρχῆς εἰς ὅ,τι εἶναι ἐφικτόν, εἰς ὅ,τι δὲν προῖκεται ἐν ἄλλαις λέξεσι νὰ φανῆ ὑπέριπτον τῶν διατιθεμένων δυνάμεων. Λιότι συνήθως ἐν Ἑλλάδι συλλαμβάνομεν μεγάλα καὶ τεράστια σχέδια χωρὶς ν’ ἀναμετροῦμεν τὰς ἰκανότητάς μας, καὶ ἀποτυγχίνομεν, ἐνῶ περισσοτέρα μετριοπάθεια καὶ στοχαστικότης θὰ μᾶς ἐχάριζον ἀπόλυτον ἐπιτυχίαν.

Τὸ ἅγιον Ὄρος σεπτὴ δημοκρατία ἀναχωρητῶν, ἐχομένη τῶν σεβαστῶν παμπαλαίων παραδόσεών της, θὰ ἰδύνατο νὰ γίνῃ κέντρον σπουδῆς τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ τῆς Βυζ. ἀγιογραφίας. Δυστυχῶς ἄκριτον νεωτεριστικὸν πνεῦμα εἰσεχώρησεν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν χορὸν τῶν ναῶν μας. Δὲν εἴμεθα ἐναντίον τῆς προόδου. Ἄλλ’ ὁ νεωτερισμὸς δὲν εἶτε πάντοτε πρόοδος, καὶ δὲν πρέπει νὰ ὑπεισέρχεται ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀνεπιθύμητος, καὶ ὅπου ἀνατρέπει αἰῶνων ὀλοκλήρων παραδόσεις, αἰτινες, ὅπως εἰδικῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διατηροῦν τὴν μυστικοπάθειαν καὶ τονῶνουν τὸ πνεῦμα τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς διαρκείας. Ἡ μελέτη τῆς Βυζ. μουσικῆς ἤρχισεν ἐσχάτως ν’ ἀπασχολῆ ἰδιαίτερος τοὺς μουσικοῦς. Ἄλλ’ οὐδαμοῦ διατηρεῖται ἡ μουσικὴ αὐτὴ τόσον ἀνόθευτος, ὅσον εἰς τὰς βυζαντινὰς μονὰς τοῦ ἁγίου Ὄρους, ὅπου, ἐκτὸς τῆς γνησιότητός της, ὑπάρχει καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκεῖνη, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγεννήθη, ἀνεπτύχθη καὶ ἐδικαιώθη. Ἡ ἐκκλησία μας ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀνανεώσεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς μουσικῆς παραδόσεως, τὸ ὁποῖον ἀκριτῶς περιεφρόνησαν ἐσχάτως, καὶ μόνον εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος θὰ καταστῆ δυνατὸν ἡ διάσωσις καὶ ἡ καλλιέργειά του.

Ἄλλ’ ὁσαύτως ἔχει ἀνάγκην ἡ ἐκκλησία μας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς καθαρᾶς ἀγιογραφικῆς παραδόσεως, ἣ ὁποία ὑπεχώρη-

σεν ἐντελῶς πρὸ τῆς ὁραλιστικῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας εἰς βίαιος τῆς διακοσμήσεως τῶν ὁρθοδόξων ναῶν. Τὸ ἅγιον Ὅρος περισσότερον ἀπὸ καθε μνησέον θι δῶση τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς αὐτῆς ζωγραφικῆς, δεδομένου ὅτι εἰς τὰς ἀρχαίας μονὰς του σώζονται θαυμαστὰ κειμήλια Βυζ. τέχνης, τοιχογραφία τοῦ Πανσελήνου ἢ τοῦ Θεοφάνους Κρητὸς καὶ τόσων ἄλλων ἐξόχων Βυζ. καὶ μεταβυζαντινῶν ζωγράφων, τῶν ὁποίων ἡ μεγάλη ἀξία τόσα μόνις ἤρχισε νὰ κατανοῆται. Πρὸς μελέτην τῶν ὡραίων αὐτῶν προτύπων τῆς Βυζ. τεχνοτροπίας καὶ ἰδίᾳ πρὸς σπουδὴν τῆς τεχνικῆς καὶ τῶν ζωγραφικῶν μεθόδων των, ἀπαιτεῖται συστηματικὴ καὶ μακροχρόνιος παραμονὴ εἰς ἓνα τόπον, ὅπου καὶ ἄπειρα πρωτότυπα ἔργα σώζονται ἀκόμη, καὶ ὅπου διατηρεῖται πάντοτε ἡ ἀρχαία Βυζ. ἀτμόσφαιρα. Ἀυστηρῶς ἐπιχίριστοι ζωγράφοι Ἑλληνας, καὶ ἀκόμη ὀλιγότεροι ἁγιογράφοι καὶ διακοσμητὰ ἐκκλησιῶν γνωρίζουν κατὰ βίβδος τὴν τέχνην αὐτήν, ἢ ὅποια ἤρχισεν ἐν τοῦτοις νὰ κατωκτῆ ἤδη τὴν Ἑθρῶπὴν καὶ ν' ἀναγνωρίζεται ὡς θαυμαστὴ ἔκφρασις μεγάλου αἰσθητικοῦ πολιτισμοῦ. *Διὰ τῆς συστηματικῆς διδασκαλίας τῆς εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος, ἐνέπιον τῶν πολυτίμων προτύπων, θὰ δοθῆ εὐκαιρία νὰ καλλιεργηθῆ ἐν Ἑλλάδι καὶ νὰ ἐνθρονισθῆ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ναοὺς μας, ἡμῶθεν τὴν ἐξῶρι σε σήμερον ἡ ρεαλιστικὴ ἀκαλαισθησία.*

Ἐροίφθη ἡ ἰδέα, ὅπως ἰδρυθῆ εἰς τὴν χερσονήσον τοῦ Ἄθω καὶ νέα θεολογικὴ σχολή. Φρονοῦμεν ὅτι τοιαῦται ἀκριβῶς ἰδέαι εἶναι ἀνεφάρμοστοι. Μᾶλλον θι ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μας νὰ ἰδρῦθῆ ἐκεῖ Ἱεροδιδασκαλεῖον, Σεμινάριον ἀσκητόν, παρασκευάζον μορφωμένους κληρικούς, εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ζῆ πάντοτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις, ὅχι ὡς σχολαστικὴ κληρονομία ἀβίστακτος, ἀλλ' ὡς πνευματικὴ ἀξία πραγματικῆ.

Τοιοῦτου Ἱεροδιδασκαλείου ἔχομεν ἀνάγκην, διότι δυστυχῶς ἡ Ῥιζάρειος Σχολὴ δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀνανεωθῆ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης. *Ὁ μέλλον κληρικὸς εἶναι ἀπαραίτητον νὰ δεχθῆ ἰσχυρὰς τὰς ἐκ τῆς προαιωνίου παραδόσεως συγκινήσεις εἰς τὴν*

*ψυχὴν του, καὶ τοῦτο εἶναι ἐφικτὸν μόνον εἰς τὸν τόπον ἐκεῖ·
νον τῆς ἀναχωρήσεως, ὅπου ἡ θρησκεία εἶναι ἡ πρωτοῖσι μέ-
ριμνα τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία νὰ συνεργασθῇ
μετὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἴδρυσιν τοῦ Ἑρσοδιδασκαλείου αὐτοῦ,
διότι ἡ ἐκκλησία πρωτίστως συναισθάνεται, νομίζομεν, ὅτι ἔχει
ἀνάγκην κληρικῶν ἀξίων τοῦ προορισμοῦ των, ποτισμένων ἀπὸ
τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς των, ἀρχιμανδριτῶν ἀφιερωμένων εἰς
τὴν θρησκευτικὴν ἰδέαν καὶ ἐννοούντων τὴν ζωτικὴν ἀξίαν τῆς
ἐκκλ. παραδόσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸ ἅγιον Ὄρος δύ-
ναιτο πράγματι νὰ γίνῃ ἡ ἐστία θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως διὰ
τὴν Ἑλλάδα εἰς ἐποχὴν, καὶ ἦν ἡ πλήρης χρονοκοπία τοῦ ὕλισμοῦ
ζωογονεῖ ἐκ νέου τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν ἀνθρώπων.*

